

RAUTALAMMIN KUNTA

KOTOUTTAMISOHJELMA

2019

Kunnanhallitus 28.1. 2019

Kunnanvaltuusto 5.2. 2019

Esipuhe

Suomesta on tullut muutamassa vuosikymmenessä osa yhä liikkuvampaa maailmaa. Maastamuuton ja maahanmuuton mahdollistavat erilaiset kansalliset ja kansainväliset sopimukset ja lait. Maahanmuuton taustalla on erilaisia syitä kuten perheeseen, opiskeluun ja työelämään liittyviä. Erilaiset konfliktit, köyhyys, luonnon katastrofit ja ilmastonmuutokset aiheuttavat myös lisääntyvässä määrin muuttoliikkeitä (=pakolaisuus), kuten esimerkiksi vuoden 2015 valtaisa turvapaikanhakijoiden määrä (32 000 henkilöä).

Maahanmuutto nähdään sekä mahdollisuutena että haasteena. Mahdollisuudet liitetään usein huoltosuhteen muutokseen, yhteiskunnan moninaistumiseen ja kulttuurien rikastumiseen sekä osaamisen lisääntymisenä. Haasteet liittyvät erilaisten kulttuurien, uskontojen ja arvojen mahdollisiin ristiriitoihin, sopeutumiseen ja työllisyyteen. Maahanmuutto tarvitsee onnistuakseen kunnan suunnitelma eli strategian.

Rautalammin kunnan kotouttamisohjelma kuvaa keskeisiä asioita liittyen maahanmuuttoon sekä kunnan linjauksia maahanmuuttoasioiden hoidossa. Kotouttamisohjelman avulla lisätään tietoutta, luodaan läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta maahanmuuttotyölle ja siten osaltaan vähennetään maahanmuuttoon liittyviä haasteita. Ohjelma toimii perustyökaluna kunnassa tehtävälle maahanmuuttotyölle. Ohjelman tarkoituksena on turvata yhtäläiset palvelut kaikille rautalampilaisille.

Kotouttamisohjelman strategisena tavoitteena on maahanmuuttajien aktiivinen osallisuus hyvinvoinnin, osallisuuden ja elinvoimaisen toimintaympäristön edistämässä kunnassa kantaväestön rinnalla. Rautalammin kunnan kotouttamisohjelman visiona on moniarvoinen ja monikulttuurinen Rautalampi, yhteisö, jossa jokainen voi turvallisesti osallistua oman elämänsä ja yhteiskunnan rakentamiseen. Toimintaa ohjaavat arvot ovat oikeudenmukaisuus, inhimillisyys ja avoimuus.

Kotouttamisohjelman tavoitteina ovat tukea kunnan palvelutarjonnan kehittämistä maahanmuuttajien tarpeita huomioivaksi sekä maahanmuuttajien hyvinvoinnin, osallisuuden ja oman vastuunoton vahvistaminen kotoutumisessa.

Sisällysluettelo

1.	Maahanmuutto.....	5
1.1	Väestö kansainvälistyy	6
1.2	Maahanmuutto, huoltosuhde ja työllisyys	7
2	Kotouttaminen kunnan tehtävänä	8
2.1	Kotouttamisohjelma	8
2.2	Kunta kotouttajana	9
2.3	Kiintiöpakolaisia Rautalamille	9
3	Maahanmuuttajat kunnan palveluissa	10
3.1	Kunnan yleiset palvelut kotoutumisen tukena	10
3.1.1	Varhaiskasvatus ja esiopetus	10
3.1.2	Perusopetus	11
3.1.3	Opiskelu perusopetuksen jälkeen	13
3.1.4	Työelämäpalvelut	13
3.1.5	Sosiaalipalvelut	14
3.1.6	Terveyspalvelut	15
3.1.7	Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi	15
3.1.7.1	Nuorisotyö	15
3.1.7.2	Erytisnuorisotyö	16
3.1.7.3	Liikuntatoimi	16
3.1.7.4	Kansalaisopisto	17
3.1.7.5	Kirjasto	17
3.1.8	Kunnassa toimivat seurakunnat.....	18
3.1.9	Kunnassa toimivat yhdistykset	18
3.2	Kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet.....	18
3.2.1	Maahanmuuttajien tietopaketti ja perehdytys kulttuuriin.....	18
3.2.2	Tulkkipalvelut.....	19
3.2.2.1	Käytännön ohjeita tulkin käyttämiseen	19
3.2.2.2	Kelan kielipalvelut	20
3.2.3	Alkukartoitus.....	20
3.2.3.1	Alkukartoituksen järjestäminen	21
3.2.4	Kotoutumissuunnitelma	21
3.2.5	Maahanmuuttajille erityisesti suunnitellut koulutukset.....	23
3.2.6	Maahanmuuttajien omaehtoinen koulutus.....	23
4	Kotouttamisen yhteen sovittava vastaava kunnan viranomainen sekä eri toimenpiteistä vastaavat muut tahot	24
4.1	Rautalammin kunnan vastuutahot kotoutumislain mukaisissa tehtävissä	24
4.2	Muut tahot.....	25

5 Suunnitelma erityisesti tukea tarvitsevien maahanmuuttajien kotouttamisesta ja sosiaalisen vahvistamisen edistämisestä	26
6 Suunnitelma hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä	26
7 Kunnan ja kansalaisyhteiskunnan väliset yhteistyömuodot.	27
8 Kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö	27
9 Rautalammin kunnan toimijoiden monikulttuurisen osaamisen tukeminen	27
10 Kotouttamisesta aiheutuvat kustannukset ja niiden korvaukset	28

Lähteet ja linkit

1. Maahanmuutto

Suomesta on tullut muutamassa vuosikymmenessä osa yhä liikkuvammasta maailmasta. Ihmisiä muuttaa Suomesta ulkomaille ja ulkomailta muutetaan Suomeen, myös Rautalamille. Maastamuuton ja maahanmuuton mahdollistavat erilaiset kansainväliset sopimukset, lait ja niiden myötä tulevat velvoitteet. **Ihmiset muuttavat perheen, opiskelun tai työnteon vuoksi.** Maahanmuuttajia tulee myös erilaisten katastrofien ja kriisien vuoksi **kansainvälisen suojelun piiristä.** Maahanmuuttopolitiikasta ja maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta vastaa sisäministeriö.

Sisäministeriössä lainsäädännön kehitystyö pohjautuu Suomen hallituksen määrittämiin tavoitteisiin, EU:n lainsäädäntöön sekä Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin. Sopimuksista tärkeimpiä ovat Euroopan ihmisoikeussopimus, kidutuksen vastainen yleissopimus, lapsen oikeuksien sopimus ja Geneven pakolaissopimus (sisäministeriö 2015). Laeista keskeisimpiä ovat ulkomaalaislaki, laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottotoyksiköstä, laki kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta, laki kotoutumisen edistämisestä ja kansalaisuuslaki. Keskeisimmistä laeista on lopussa kooste.

Valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 2013 valmisteltu **Suomen maahanmuuttostrategian 2020** keskeinen viesti ”on se, että Suomeen muuttavat ja asettuvat ihmiset on otettava mukaan rakentamaan maan tulevaisuutta. Heidät tulee nähdä osallisina ja aktiivisina toimijoita, ei vain palvelujen ja toimenpiteiden kohteena” (sisäministeriö 2015). Maahanmuuttostrategia on ryhmitelty kolmeen kokonaisuuteen seuraavasti:

Suomi on turvallisesti avoin	Jokainen löytää paikkansa	Moninaisuus on arkea
Menestyäkseen muuttuvassa maailmassa Suomi tarvitsee aktiivista, suunnitelmallista ja kohdennettua työperusteista maahanmuuttoa.	Maahanmuuttajat kotoutuvat Suomeen työn, koulutuksen, lasten päivähoidon, harrastusten, järjestötoiminnan sekä arjen vuorovaikutuksen kautta.	Suomalaisen yhteiskunnan perusarvot, erityisesti ihmisarvon loukkaamattomuus, luovat perustan moninaisuuden hyväksymiselle.
Ihmisten liikkuvuus edellyttää Suomelta sekä avoimuutta että maahanmuuton hallintaa.	Mahdollisuus perheenyhdistämiseen on usein olennaista maahanmuuttajien onnistuneelle kotoutumiselle.	Jokaisella on vastuu myönteisestä vuorovaikutuksesta ja ennakkoluulojen murtamisesta arjessa.
Suomi on sitoutunut antamaan kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville.	Tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset palvelut tukevat hyvää kotoutumista.	
Maahanmuuttopolitiikan hyväksyttävyys ja maahanmuuttajien oikeudet varmistetaan selkeällä lainsäädännöllä, toimivilla käytännöillä ja läpinäkyvällä viranomais-toiminnalla.	Maahanmuuttopolitiikalla vaikutetaan siihen, että Suomeen tulijat voivat hyödyntää monipuolisesti osaamistaan ja osallistua yhteiskunnan rakentamiseen. Kotimaisten kielten oppimisella ja henkilökohtaisilla verkostoilla on suuri merkitys yhteiskuntaan osallistumisessa.	

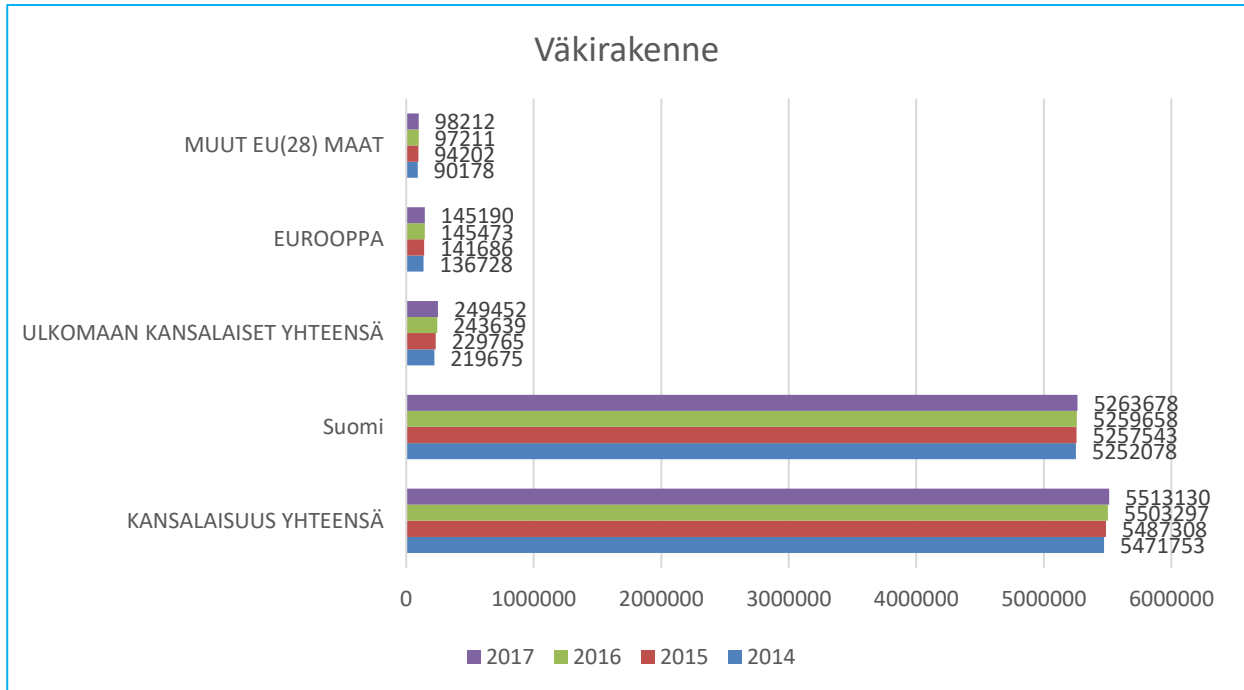
Maahanmuuttaja on maasta toiseen muuttava henkilö. Yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä. Opiskelu- tai työperäinen maahanmuuttaja on muuttanut maahan opiskelun tai työn vuoksi. Perhetaustainen muuttaja on perhesiteen kautta maahan muuttanut henkilö (maahanmuuttovirasto 2015).

”**Kansainvälisellä suojelulla** tarkoitetaan Suomessa **pakolaisasemaa, toissijaista suojeluasemaa tai humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa.** Henkilö voi hakea kansainvälistä suojelua jättämällä turvapaikkahakemuksen. Viranomaiset tutkivat, onko henkilöllä oikeus turvapaikkaan. Mikäli turvapaikan saamisen ehdot eivät täyty, tutkitaan onko henkilöllä oikeus saada maassamme suojelua toissijaisen tai humanitaarisen suojelun perusteella. Henkilö, jolle on myönnetty turvapaikka, saa **pakolaisaseman.** Pakolaisaseman saa myös henkilö, jonka YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on todennut olevan pakolainen. Näitä henkilöitä Suomi ottaa vastaan **kiintiöpakolaisjärjestelmän** kautta (Sisäministeriö 2015).”

Kotouttamisohjelman lopussa on liitteenä maahanmuuttoviraston kaaviokuvat turvapaikanhakemisesta ja kiintiöpakolaisten valinnasta sekä Rautalamilla pakolaisen ja työperäisen maahanmuuttajan polusta.

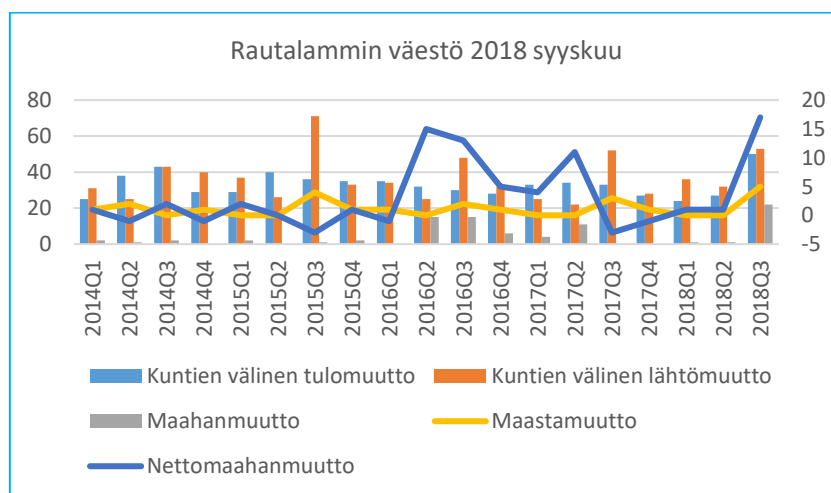
1.1 Väestö kansainvälistyy

Suomen väkiluku oli vuoden 2017 lopussa 5 513 130 henkilöä, joista 249 452 oli ulkomaisten kansalaisia. Euroopan valtioista tulleita oli 145 190 henkilöä ja Euroopan ulkopuolelta tulleita oli 98 212 henkilöä. Isoimman ulkomaalaisryhmän muodostavat Viron kansalaiset, toiseksi isoimman Venäjän ja kolmanneksi isoimman Irakin kansalaiset. Seuraavaksi eniten on kiinalaisia, ruotsalaisia, thaimaalaisia ja somalialaisia. Muissa ryhmissä määrät jäävät alle kuusituhatta/ryhmä.

(SVT 2018)

Rautalammin väkiluku oli syyskuussa 2018 ennakkotiedon mukaan 3226 henkilöä. Rautalammin muutto toisiin kuntiin vähensi väkilukua kolmella, mutta maahanmuutto lisäsi 17 henkilöä. Isoin ulkomaalaisryhmä koostuu syyrialaisista kiintiöpakolaisista. Muut kuntaan muuttaneet ovat tulleet työ- tai perheperusteisesti esim. Virosta tai Venäjältä. Vuoden 2017 lopussa Rautalammissa oli yhteensä 98 ulkomaalaistaustaista kuntalaista.

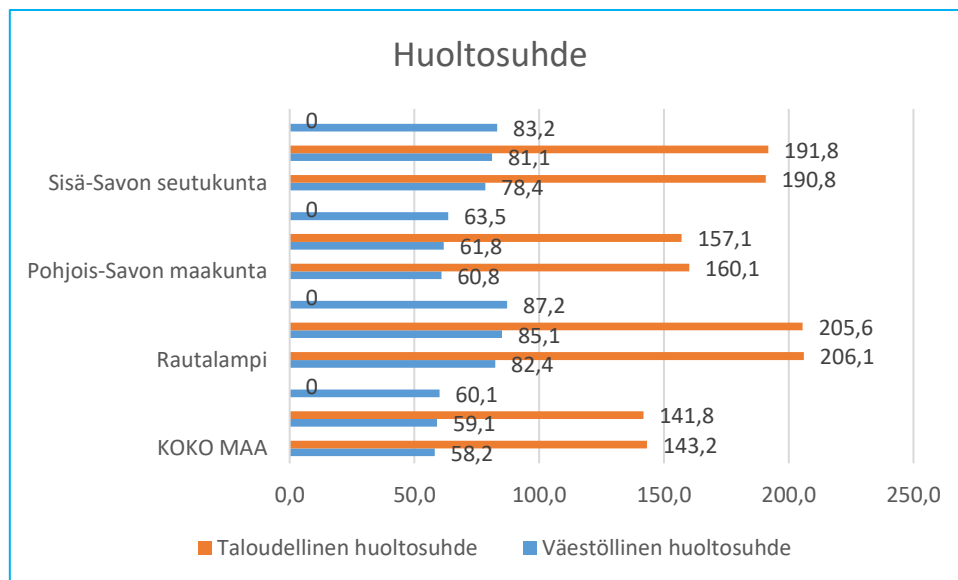
(SVT 2018)

1.2 Maahanmuutto, huoltosuhde ja työllisyys

Huoltosuhde kuvaa sitä osuutta väestöstä, jonka työlliset joutuvat elättämään. Väestön ikääntyminen ja eläkeläisten määrän kasvu merkitsee huoltosuhteen pysymistä korkealla tasolla. Pysyvän maahanmuuton ajatellaan vaikuttavan myönteisesti ikärakenteeseemme. Suomeen muuttavat pääsääntöisesti nuoret aikuiset ja useat heistä perustavat täällä perheen (Sisäministeriö 2015).

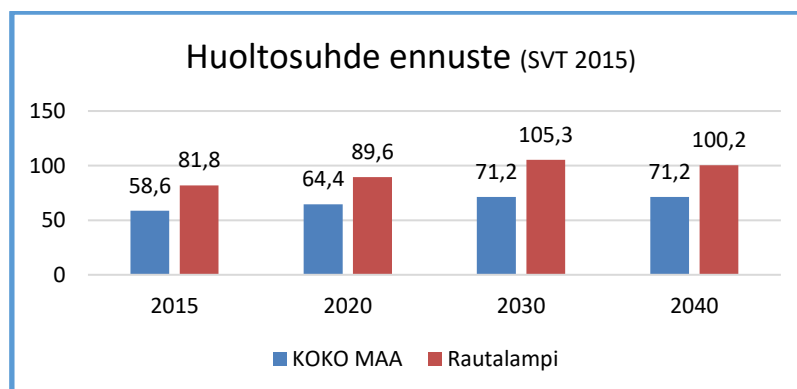
Huoltosuhde on työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien summa jaettuna työllisten määrällä. Työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin lukeutuu koko ei-työllinen väestö, eli työttömät, eläkeläiset, lapset ja omaa kotitaloutta hoitavat henkilöt (esim. kotiäidit). Huoltosuhde nousee työllisyystilanteen heikentyessä ja laskee työllisyystilanteen parantuessa. **Väestöllinen** eli demografinen huoltosuhde kuvaa lasten (0-14 v.) ja vanhus-ten (yli 64 v.) yhteenlaskettua määrää suhteessa työikäisten (15-64 v.) määrään. **Taloudellinen** huoltosuhde vertaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrää työllisten määrään.

Rautalammin väestöllinen huoltosuhde vuonna 2017 oli 87,2 ja taloudellinen huoltosuhde oli vuonna 2016 205,6. Vuoden 2017 taloudellista huoltosuhdetta ei vielä ole käytettävissä.

(SVT 2018)

Huoltosuhteen ennustetaan kasvavan Rautalammissa seuraavan viidentoista vuoden aikana yli sadan (105,3%)

Työllisyyteen on maahanmuutolla sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Myönteistä on nuoren työikäisen väestön myönteiset vaikutukset huoltosuhteeseen ja tietotaidon lisääntyminen. Maahanmuutolla voidaan myös vaikuttaa työvoiman saatavuuteen, minkä ennakoidaan hankaloituvan ennakoidun väestön vähenemisen vuoksi. Haasteena maahanmuutossa on ulkomaalaisten korkeampi työttömyysaste verrattuna kokoväestöön etenkin pakolaistaustaisten muuttajien osalla.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisyys Suomessa on kohentunut. Työttömiä vuoden 2018 syyskuussa oli 170 000, eli 44 000 vähemmän kuin vuonna 2017. Työttömyysaste syyskuussa 2018 oli 8,8%. Pohjois-Savossa työttömyysaste oli 9,4% ja Rautalammilla 7,7%. Työttömiä työnhakijoita Rautalammilla oli yhteensä 95 henkilöä, joista miehiä 51 ja naisia 44. Pitkäaikaistyöttömiä oli 12 ja ulkomaalaisia työttömiä oli alle viisi. Avoimia työpaikkoja kunnassa oli 16.

2 Kotouttaminen kunnan tehtävänä

2.1 Kotouttamisohjelma

Kotouttamisohjelman lähtökohtana on 1.9.2011 voimaan tullut **laki kotouttamisen edistämisestä(1386/2010)**. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Kotouttamisalan **32 §** mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Ohjelma otetaan huomioon kuntalain (**365/1995**) **65 §:n** mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, työ- ja elinkeinotoimiston, Kansaneläkelaitoksen ja muiden kunnan alueella toimivien viranomaisten on kunnan aloitteesta osallistuttava oman toimialansa osalta ohjelman laadintaan, toteutukseen ja toimeenpanon seurantaan. Paikalliset maahanmuuttaja-, kansalais-, työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä uskonnolliset yhteisöt voivat tarvittavassa laajuudessa osallistua kotouttamisohjelman laadintaan, toteutukseen ja sen toimeenpanon seurantaan.

Kotouttamisohjelma palvelee maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä tahoja ja maahanmuuttajia toimien yhteisenä tietopakettina maahanmuuttoon liittyvistä asioista. Kotouttamisohjelma koostuu kotouttamista edistävästä ja tukevasta toimenpiteistä, palveluista, yhteistyöstä ja vastuista. Rautalammin aiempi kotouttamisohjelma, joka on tämän päivituksen pohjalla, on päivitetty 24.8.2015 ja hyväksytty kunnanvaltuustossa 8.12.2015.

Kotouttamislakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti. Kotouttamislain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 6 luvun 45—49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön:

- 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua;
- 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella;
- 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; ja

4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella.

Tämän lain 5 luvun ja 6 luvun 45—49 §:n säännöksiä sovelletaan lisäksi 2 momentissa tarkoitettun henkilön perheenjäsenen tai muuhun omaiseen, jos tällä on ollut perheside 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen tämän Suomeen tuloa.

Kotouttamislaissa tarkoitetaan:

- 1) **kotoutumisella** maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen;
- 2) **kotouttamisella** kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla
- 3) **maahanmuuttajalla** Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti
- 4) **sosiaalisella vahvistamisella** maahanmuuttajalle suunnattuja toimenpiteitä hänen elämäntaitojensa parantamiseksi ja syrjäytymisensä ehkäisemiseksi
- 5) **monialaisella yhteistyöllä** eri toimialojen viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyötä;
- 6) **erityisiä toimenpiteitä tarvitsevilla** maahanmuuttajaa, joka tarvitsee tehostettuja kotouttamistoimenpiteitä erityisesti sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi alentuneen toimintakyvyn, iän, perhetilanteen, luku- ja kirjoitustaidottomuuden tai muun vastaavan syyn perusteella.

2.2 Kunta kotouttajana

Kunnat tarjoavat kunnassa vakituisesti asuville maahanmuuttajille kunnan peruspalvelut, kuten muillekin kuntalaisille sekä osallistumisen mahdollisuuksia. Maahanmuuttajien valmiudet ja palvelutarpeet kotoutumiseen liittyen ovat erilaisia. Moni pakolaistaustainen maahanmuuttaja voi tarvita laaja-alaista tukea kotoutumisessa, kun taas opiskelun, työn tai perhesyiden vuoksi muuttaneet tarvitsevat ehkä vain neuvontaa ja opastusta kunnan peruspalvelujen käytössä. Yhteistä kaikille maahanmuuttajille on kuitenkin tarve suomenkielen ja kulttuurin oppimiseen.

Kotouttamista edistävien palvelujen tavoitteena on:

- tukea maahanmuuttajien hyvinvointia ja osallisuutta yhteisössä ja yhteiskunnassa
- tukea maahanmuuttajien nopeaa suomenkielen ja kulttuurin oppimista
- edistää hyviä väestösuhteita
- tukea kunnan elinvoimaisuutta

2.3 Kiintiöpakolaisia Rautalammille

Kunnat päättävät itsenäisesti kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikan-hakijoiden vastaanotosta kuntaansa. **Rautalammin kunnanvaltuusto** päätti 16.6.2015 aloittaa valmistelut kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta Rautalammille. Sopimus Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta Rautalammille astui voimaa 1.7.2015. Sopimuksen mukaan tavoitteena on vastaanottaa kiintiöpakolaisia 20 henkilöä vuodessa ajalla 2016-2019. Pakolaisten vastaanoton taustalla oli humanitäärisen näkökulman lisäksi se, että kuntaan tulisi uusia asukkaita. Uusien asukkaiden myötä kunnan elinvoima ja elinkeinorakenne voi vahvistua ja monipuolistua.

3 Maahanmuuttajat kunnan palveluissa

Maahanmuuttajien samoin kuin kuntalaisten palvelut pyritään toteuttamaan hyvän palveluohjauksen avulla. Palveluohjauksessa oleellista on asiakaslähtöinen, asiakkaan etuja korostava työtapo. ”Palveluohjaus tarkoittaa erityistä sosiaalityön työmenetelmää, mutta myös laajemmin palveluiden yhteensovittamista. Palveluohjauksessa pyritään löytämään asiakkaan voimavarat ja ohjaamaan hänet niitä tukevien palvelujen äärelle.” Palveluohjauksen keskeisimmät työskentelymenetelmät ovat neuvonta, palvelujen koordinointi ja asianajo (THL 2015).

Tavallisimmat asiat, joihin maahanmuuttajat tarvitsevat neuvontaa ja palveluohjausta, ovat oleskelulupiin ja rekisteröitymiseen liittyvät asiat, viranomaisten tekemät päätökset ja niiden selventäminen, tuki viranomaisasiointiin, tuki erilaisten lomakkeiden täyttämiseen ja sähköiseen asiointiin, arjessa selviytymiseen liittyvä neuvonta ja tuki, koulutukseen hakeutuminen, uraohjaus sekä työn hakemiseen, työsuhteeseen ja yrittäjyyteen liittyvä neuvonta ja ohjaus (Hallikainen 2014). Maahanmuuttajien palveluohjauksesta vastaavat palveluyksiköiden työntekijät kohteissaan. Lähipalvelujen lisäksi tarvittavien etäpalveluiden hoitamiseksi eri viranomaistahojen kanssa (KELA, TE-toimisto, verotoimisto) kunnassa on netin kautta toimiva etäpalvelupiste.

3.1 Kunnan yleiset palvelut kotoutumisen tukena

3.1.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista edistävää kokonaisvaltaista toimintaa. Tavoitteena on yhdessä rakentaa lapselle ehjä kasvun, kehityksen ja oppimisen polku niin, että lapsen etu ja osallisuus toteutuvat. Lakisääteinen Rautalammin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelma 2016 mukaan. Se ohjaa toiminnan sisältöjä, jotka yhdessä esiopetussuunnitelman ja perusopetuksen opetussuunnitelman kanssa muodostavat lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen kokonaisuuden.

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoidossa sen eri muodoissa sekä yksityisessä päivähoidossa. Rautalammin voi hakea myös kotihoidontukea sekä yksityisen hoidon tukea. Varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen haetaan sähköisesti toiminnanohjausjärjestelmä Daisy:n kautta. Linkit ja lisätiedot löytyvät Rautalammin kunnan varhaiskasvatuksen sivuilta.

Varhaiskasvatustyötä tehdään yhteistyössä kunnan pakolaistyöntekijöiden, lastenneuvolan, sosiaalityön sekä muiden toimijoiden kanssa. Yhteisiä tapaamisia on säännöllisesti liittyen käytännön järjestelyihin tai perheiden kanssa tapaamisiin. Rautalammin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on keskeistä avoin ja toisia kunnioittava vuorovaikutus lasten, huoltajien ja työntekijöiden välillä. Lapsen hyvinvoinnin taustalla on hyvinvoiva perhe. Siksi luottamuksellisten suhteiden ja toimivan yhteistyön luominen huoltajien kanssa on tärkeää.

Varhaiskasvatuspolun alkuvaiheessa lapselle ja perheelle järjestetään tutustumiskäyntejä tulevaan hoitopaikkaan. Varsinkin aloitusvaiheessa, jolloin tukea ja ohjausta tarvitaan enemmän, on tärkeä tuntea olonsa tervetulleeksi ja turvalliseksi. Maahanmuuttajille varataan läsnäolo- tai puhelintulkkaukset ensimmäiselle kerralle. Varhaiskasvatuksen aloituskeskustelu pyritään järjestämään tutustumiskäyntien yhteyteen. Lapselle nimetään ns. omahoitaja, jonka tehtävä on varhaiskasvatustiimin kanssa yhdessä saattaa lapsi ryhmän jäseneksi.

Varhaiskasvatuksessa lapsen tunne-elämän-, sosiaalisten taitojen ja suomen kielen oppimisen tukeminen aloitetaan heti kasvatussuhteen alussa. Henkilöstö käyttää muun muassa kuvatukea päivärytmin tai pukeamisen havainnollistamiseen. Sosiaalisia kuvatarinoita käytetään helpottamaan eri tilanteissa toimimista.

Suomi toisena kielenä oppimisen suunnitelma tukee suomen kielen tietoista opettamista arjen eri tilanteissa. Suunnitelmaan kuuluu myös suomen kielen oppimisen seuranta. S2/kotouttamistyöryhmään kuuluvat perusopetuksen rehtori, sivistysjohtaja, laaja-alainen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, esiopettaja ja Valoluokan opettaja. Ryhmässä keskustellaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kokonaisuuteen liittyvistä asioista, siirtymien sujuvuudesta, jne. Jatkossa ko. työryhmän sisältöjä käsitellään perus- ja esiopetuksen oppilashuoltoryhmissä sekä varhaiskasvatuksen monialaisessa työryhmässä. Suomen kielen oppimisen myötä ja arkirutiinien tullessa tutuiksi tuen määrä luonnollisesti vähenee. Kannustava ja ilmapii- riltään myönteinen ympäristö tukee lapsen kasvua omaksi itsekseen vertaisryhmän tuella.

Mikäli lapsi tarvitsee kasvussaan, kehityksessään tai oppimisessaan tilapäistä tai pitempiaikaista tukea, tuen tarve pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Tukitoimet käynnistetään heti yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä tuen kolmiportaisuus (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki). Ennaltaehkäisevän työn merkitys kaikissa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen muodoissa korostuu. Rautalammin kunnassa toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Tulkkipalveluita käytetään tarvittaessa; tärkeintä on, että osapuolet ymmärtävät toisiaan. Läsnäolo- ja puhelintulkkauksia käytetään esim. aloitus-, vasukeskusteluissa, ns. kuukausikuulumisten vaihtamisessa, koulutustilaisuuksissa ja vanhempainilloissa.

Varhaiskasvatustyön tueksi on käännetty seuraavia tiedotteita ja lomakkeita arabiaksi sekä osa venäjäksi:

- Tiedote varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä Rautalammillä
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- Aloituskeskustelulomake
- Tiedotteet varhaiskasvatuksen tapahtumista, kuten retkistä, elokuvista, vierailuista jne.
- Erityisruokavalioilmoitus
- Lapsen fyysinen rajoittaminen varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja täydentävässä varhaiskasvatuksessa
- Yhteistyösuunnitelma - perhe, varhaiskasvatuspalvelut ja lastensuojelu, Päivähoito lastensuojelun tukitoimena LsL 36§
- Täitiedote
- Maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen oppimisen seurantalomake

3.1.2 Perusopetus

Rautalammin kunnassa toimii **kaksi perusopetuksen koulua**: keskustassa Matti Lohen koulu, joka on ns. yhtiö- koulun koulu ja antaa opetusta luokille 1 – 10 ja Kerkonjoen koulu, joka antaa opetusta luokille 0 – 6. Kunnassa on lisäksi Rautalammin **lukio**, jonka ratsastuslinjalle tulee opiskelijoita ympäri Suomea. Oppivelvollisille lapsille ja nuorille perusopetusta annetaan yleensä peruskoulussa. Aikuisille perusopetusta järjestävät muun muassa aikuislukiot ja kansanopistot.

Perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetus tuottaa kaikille saman jatko- opintokelpoisuuden ja se on maksutonta.

Matti Lohen koulussa on VALO-luokka, jossa järjestetään maahanmuuttaja oppilaille peruskouluun **valmistavaa opetusta**. Opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvien oppilaiden tasapainoista kehitystä

ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Opetuksen tavoitteena on lisäksi edistää oppilaiden äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tunte-
musta. Valmistavassa opetuksessa perehdytetään oppilaat suomalaiseen kulttuuriin sekä suomalaisen kou-
lun toimintaan ja tapoihin ja heille annetaan opetusta peruskoulun eri oppiaineissa. Kaikille oppilaille opete-
taan suomea toisena kielenä ja oppilaiden omaa äidinkieltä mahdollisuuksien mukaisesti. Muiden aineiden
opetuksesta päätetään opetussuunnitelmassa. Opetusta suunniteltaessa ja järjestettäessä sekä oppilaan
henkilökohtaista opinto-ohjelmaa laadittaessa otetaan huomioon oppilaan ikä ja aikaisempi koulunkäynti,
kulttuuritausta ja opiskelutottumukset.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa noudatetaan soveltuvin osin peruskoulun opetussuunnitelman perustei-
den tavoitteita ja sisältöjä. Oppilaat integroidaan jo valmistavan opetuksen aikana sopivissa aineissa suomen-
kielisiin luokkiin. Oppilaalla on oikeus siirtyä peruskouluopetukseen välittömästi, kun hänen edistymisensä
sitä edellyttää. Valmistavaa opetusta ei arvostella numeroin.

Yhteisöllinen **oppilashuoltoryhmä** arvioi, suunnittelee ja kehittää koulun oppilashuoltotoimintaa. Ryhmään
kuuluvat koulun rehtori, terveydenhoitaja, kuraattori ja mahdollisesti erityisopettaja. Ryhmä kokoontuu vä-
hintään kerran jaksossa.

Moniammatillinen oppilashuoltoryhmä kootaan aina tapauskohtaisesti oppilaan tarpeista käsin. Yksittäistä
oppilasta koskevien tarvittavien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa kuullaan oppilaan lisäksi
huoltajaa. Moniammatilliseen oppilashuoltoryhmään kuuluvat tilanteesta riippuen rehtori, erityisopettaja,
oppilaanohjaaja, luokanohjaaja kouluterveydenhoitaja ja koulukuraattori. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti.
Oppilashuoltotyöryhmän jäsenet tekevät tarvittaessa ja tilanteen mukaan yhteistyötä opettajien, kodin, mui-
den koulujen, oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden tai muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiver-
kostojen kanssa.

Perusopetuslain mukaisesti oppilaalla on oikeus opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ohella **oppilaan-
ohjaukseen** ja riittävään **oppimisen ja koulunkäynnin tukeen** koko perusopetuksen ajan heti tuen tarpeen
ilmenneenä. Tuki voi olla joko tilapäistä tai pidempiaikaista. Matti Lohen koululla on viisi opettajaa, jotka
toimivat erityisopettajana. Kaksi heistä pienryhmien erityisopettajina (ala- ja yläkoulujen erityisopettajat),
yksi Matti Lohen koulun ja Kerkonjoen koulun laaja-alaisena erityisopettajana, yksi ala- ja yläkoulun laaja-
alaisena erityisopettajana. Lisäksi yksi opettaja toimii yhdistettynä matemaattisten aineiden ja laaja-alaisen
erityisopetuksen opettajana alakoulussa. Maahanmuuttajille on koululla myös henkilökohtaisia avustajia.

Erityisopetuksessa tavoitteena on oppimisen ongelmien varhainen toteaminen ja oikea-aikaisen tuen anta-
minen. Erityisopettaja antaa tukea sekä yleisen, tehostetun että erityisen tuen vaiheissa (Tuen portaat), ja
vastaa erityisen tuen päätöksen jälkeisestä toiminnasta (oppimissuunnitelma, HOJKS).

Opinto-ohjauksessa opettajat ohjaavat oppilasta oppiaineiden opiskelussa ja auttavat häntä kehittämään
oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan sekä ennaltaehkäisevät opintoihin liittyvien ongel-
mien syntymistä. Jokaisen opettajan tehtävänä on oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuu-
den tukeminen. Oppilaanohjaaja antaa luokkamutoista ohjausta opinnoissa ja jatko-opinnoissa sekä yksilöl-
lisenä ohjauksena. Lisäksi kussakin aineessa aineenopettaja antaa ohjausta omassa oppiaineessaan.

3.1.3 Opiskelu perusopetuksen jälkeen

Perusopetuksen jälkeen maahanmuuttajat voivat valmistautua jatko-opintoihin joko perusopetuksen lisäluokilla tai muissa valmentavissa ryhmissä. Perusopetuksen jälkeen he hakeutuvat **opiskelemaan** omien toiveidensa mukaisesti opintoihin. Rautalammissa on mahdollista suorittaa **lukio-opintoja** Rautalammin ratsastuslukiossa. Muihin opintoihin hakeudutaan eri paikkakunnille (esim. Kuopio, Jyväskylä, Pieksämäki jne.).

Koulutusta **ammattilliseen perustutkintoon** järjestävät ammatilliset oppilaitokset, erityisoppilaitokset ja kansanopistot eri paikkakunnilla. Ammattikoulutus muodostuu ammatillisista perustutkinnoista ja lisäkoulutuksena suoritettavista ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista. Sekä nuoret että aikuiset voivat opiskella samoihin ammatillisiin perustutkintoihin.

Ennen ammatillista peruskoulutusta maahanmuuttaja voi osallistua **valmistavaan** koulutukseen. Valmistava koulutuksen laajuus on 20–40 opintoviikkoa, ja se kestää puolesta vuodesta yhteen vuoteen. Valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan kielitaitoa ja muita ammatillisissa opinnoissa tarvittavia valmiuksia ja elämänhallintaa. Valmistavassa koulutuksessa opiskellaan suomen tai ruotsin kieltä sekä maattisia ja yhteiskunnallisia aineita. Samalla tutustutaan eri ammatteihin ja ammatilliseen opiskeluun. Opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Mahdollista on myös hakeutua lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen. Maahanmuuttajat voivat osallistua myös erilaisiin yleissivistäviin opintoihin aikuisoppilaitoksissa.

3.1.4 Työelämäpalvelut

Maahanmuuttaja voi hakea työ- ja elinkeinotoimistosta eli TE-toimistosta palveluita, jotka auttavat kotoutumaan ja työllistymään. TE-toimisto auttaa työnhaussa, tarjolla on laaja palveluvalikoima, joka avulla työllistymistä voidaan tukea. Erityisesti maahanmuuttajalle tarkoitettuja alkuvaiheen kotoutumispalveluja ovat

- maahanmuuttajan ohjaus ja neuvonta
- alkukartoitus
- kotoutumissuunnitelma
- kotoutumiskoulutus

Maahanmuuttaja voi ilmoittautua työnhakijaksi kahdella tavalla joko internet sivujen kautta tai henkilökohtaisesti TE-toimistossa. Ensimmäisellä kerralla TE-toimistoon mentäessä on mukana oltava:

- passi tai poliisilta saatu todistus passin tilapäisestä haltuunotosta
- oleskelulupa tai poliisilta saatu EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus
- maistraatista saatu väestörekisteriote tai Kela-kortti tai muu asiakirja, jolla voi osoittaa omaavansa suomalaisen henkilötunnuksen
- työ- ja koulutodistukset, jotka on käännetty suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi

Rautalampi kuuluu Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimiston piiriin. Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimiston) toimialueena on Pohjois-Savon maakunta. Asiointi TE-toimiston kanssa tapahtuu verkon kautta, puhelimitse tai sovitusti ajanvarauksella. Yhteydenottoopyynnön TE-toimistoon voit jättää Oma-asiointi -palvelussa. TE-palveluverkostoon kuuluvat myös työvoiman palvelukeskukset sekä seudulliset yritys- palvelupisteet. Työlupa-asiat hoidetaan keskistetyksi Kaakkois-Suomen TE-toimistossa.

Lähin TE-toimisto on Kuopiossa; Kallanranta 11, jossa palvelee vain ajanvarauksella ma-pe klo 9-16. Yhteystiedot sinne ovat:

Postiosoite: Pohjois-Savon TE-toimisto, PL 2000, 70101 Kuopio
Yrityspalvelut: 0295 043 502, Henkilöasiakkaat: 0295 025 500
kirjaamo.pohjois-savo@te-toimisto.fi
Pohjois-Savon TE-toimiston löydät myös Facebookista ja Twitteristä

Lisäksi Kuopiossa on TE-palveluja Messissä Kauppakeskus Apajassa: Kuopio, TE-palvelut Messi. Yhteystiedot sinne ovat:

TE-palvelut Messi, Kauppakatu 45, Kuopio, kauppakeskus Apaja, E-porras
Yrityspalvelut: 0295 043 502, Henkilöasiakkaat: 0295 025 500
kirjaamo.pohjois-savo@te-toimisto.fi
Pohjois-Savon TE-palvelut löydät myös MessiLive.fi:sta, Facebookista, Twitteristä ja Instagramista.

Tietoa palveluista löytyy eri kielillä TE-palvelujen verkko-osoitteesta: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/kotoutumispalvelut/tietoa_maahanmuuttajalle/index.html

Rautalammin kunnan työllistymistä tukevat palvelut

Rautalammin kunta tarjoaa työllistymistä edistäviä palveluja kuntalaisille. Työnhakijoille suunnatut palvelut perustuvat motivoivaan yksilölliseen tuki- ja työhönvalmennusohjaukseen. Yhdessä asiakkaan kanssa haetaan mm. työ- ja palkkatukityöpaikkoja, työkokeilupaiikkoja sekä selvitetään opiskelumahdollisuuksia. Lisäksi palvelujen kautta käynnistetään työ- ja toimintakyvyn selvityksiä sekä eläkeselvityksiä yhteistyössä terveydenhuollon, eläkevakuutusyhtiöiden ja KELAN kanssa.

Palveluilla autetaan lisäksi yrityksiä ja työnantajia soveltuvan työntekijän rekrytoinnissa, mahdollisten koulutusratkaisujen selvittämisessä sekä uuden työntekijän vastaanottamisessa sekä toimitaan yhdyshenkilönä TE-toimistoon.

Kunnan toimintaan järjestetään palkkatukityöjaksoja, työkokeilumahdollisuuksia ja työtoimintaa. Lisäksi kunta voi myöntää harkinnanvaraista kuntalaisää, jonka avulla yrityksiä ja välityömarkkinoita tuetaan taloudellisesti pitkäaikaistyöttömien henkilöiden rekrytoinnissa ja työelämään kiinnittymisessä osana paikallista työllisyydenhoitoa.

Työllistymistä tukevat palvelut on tarkoitettu paikkakuntalaisille työnhakijoille, alanvaihtajille ja työnantajille toimien matalankynnyksen ”työnhakukioskina”.

3.1.5 Sosiaalipalvelut

Maahanmuuttajat käyttävät Rautalammin kunnan sosiaalipalveluita. He saavat palvelut saman sisältöisinä ja -laajuisina kuin kuntalaiset yleensä. Sosiaalitoimistossa työskentelee perusturvajohtaja, sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaaja, toimistos sihteeri ja perhetyöntekijä. Sosiaalipalvelut toimivat yhteistyössä muiden viranomaistahojen ja kolmannen sektorin kanssa. Kotouttamisyksikkö toimii maahanmuuttajien tarvitsemien palveluiden yhteen sovittajana.

Kotihoidon palveluilla voidaan tukea muuttajaperheen sopeutumista uuteen kotikuntaansa. Kotipalvelu voi auttaa lasten hoidossa, kauppa-asioissa avustamisessa ja neuvoa kodinhoitoon liittyvissä asioissa.

Rautalammin kunta järjestää palveluja ja tukitoimia **vammaisille henkilöille** vammaispalvelulain mukaisesti. Ohjauksesta vastaa kunnan oma avohuollonohjaaja. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ovat kuljetuspalvelut, saattajapalvelut, palveluasuminen, tulkkipalvelut, sopeutumisvalmennus, taloudellinen tuki asunnon muutostöissä: ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, WC- ja pesutilojen rakentamis- ja muutostyöt,

apuvälineiden hankkiminen: tukikahvat, nostolaiteet ja hälytysjärjestelmät, sekä henkilökohtaisen avustajan hankkiminen.

3.1.6 Terveyspalvelut

Ulkomaalaisten terveydenhuoltopalvelut ovat osa kunnan normaalia palvelujärjestelmää ja kansanterveyslain mukaan kunnan tulee järjestää asukkaiden, myös kunnassa asuvien ulkomaalaisten terveysneuvonta, sairaanhoito, lääkinnällinen kuntoutus ja hammashuolto. Rautalammin palvelut järjestää Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä.

Perusterveydenhoidon palvelut arkisin hoitaa klo ma - to klo 08.00 - 15.30 ja pe klo 08.00 - 14.00 Rautalammin terveysasema. Arki-iltaisina ja viikonloppuisin päivystysvastaanotto on ma-to 16–20, pe 15–20 (arkipyhinä klo 8 – 18) Suonenjoen terveysasemalla. Yöaikainen päivystys (arkipyhinä klo 18 alkaen), muina päivinä klo 20–8 Kuopion yliopistollisessa sairaalassa. **Erikoissairaanhoitopalvelut** kuntayhtymä ostaa pääosin Kuopion yliopistolliselta sairaalalta.

Suun terveydenhuolto järjestyy Rautalammin terveysaseman hammashuollossa arkisin ma-to 07:45-14:00 ja pe 07:45-13:00. Hammashuollon päivystys vastaanotto on viikonloppuisin ja arkipyhäisin Kuopiossa, jonne yhteydenotot puhelimitse klo 9-10.

Rautalammin kunnan **mielenterveyspalveluista** vastaa Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä. Yhtymässä toimii erikoislääkärijohtoisesti psykiatrian avohoito. Rautalammin sijaitsee yhtymän tuottamana mielenterveysneuvola. Palveluihin voi hakeutua läheteellä tai oman yhteydenoton perusteella mielenterveyden ongelmista ja elämäntilannekriiseistä. Sisä-Savon nuorten työryhmä vastaa 14 – 20 vuotiaiden tutkimuksesta ja hoidosta. Tarvittaessa käytettävissä ovat KYS:n nuorisopsykiatrian palvelut.

3.1.7 Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi

Vapaa-aikatoimi: Rautalammin kunnan **vapaa-aikatoimeen** kuuluvat Rautalammin kirjaston sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen palvelut. Toimintamme soveltuvat myös maahanmuuttajille. Erityisesti maahanmuuttajille suunnattua vapaa-ajan toimintaa on järjestetty vähän, koska siihen ei ole ollut vähäisen kysynnän osalta tarvettakaan. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat integroituvat mukaan normaaliin toimintaan. Pääsääntöisesti tiedotteet olemassa olevista palveluista ja toiminnoista ovat suomenkielisiä, joten tulkkipalveluja tarvitaan.

3.1.7.1 Nuorisotyö

Nuorisolaki ja nuorisotyölaki ovat lähtökohtina **nuorisotyön** toiminnan suunnittelulle sekä kehittämiselle. Rautalammin kunnassa työskentelee vapaa-ajansihteeri puolitetulla työajalla sekä kokoaikainen etsivä nuorisotyöntekijä. Lisäksi toiminnan toteuttamisessa tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat vapaaehtoiset, yhdistykset sekä seurakunnat. Nuorisotyön tehtävänä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisotoimi tarjoaa nuorille toimitiloja, joissa voi järjestää turnauksia, teemailtoja ja tapahtumia sekä viettää vapaa-aikaa muiden nuorten seurassa valvotusti. Nuorisotila sijaitsee kunnan kirjaston alakerrassa. Lisäksi nuorisotoimi toteuttaa retkiä, leiriä ja erilaisia teemapäiviä.

Nuorisotyön järjestämä toiminta ajoittuu pääasiassa nuorten vapaa-ajalle ja osallistuminen on nuorille vapaaehtoista. Toiminta kohdentuu yläkouluikäisistä itsenäistyviin nuoriin aikuisiin. Tiedottaminen erilaisista vapaa-ajanviettomahdollisuuksista tehdään mm. sosiaalisen median, verkkosivujen, julisteiden, esitteiden sekä kouluvierailujen avulla. Tiedottamisessa sekä nuorisotyön toiminnoissa tullaan huomioimaan maahanmuuttajanuorten tarpeet, mm. kehittämällä yhteisiä keinoja kommunikoida ja viestiä. Lisäksi nuorisotoimissa työskentelevät pyritään kouluttamaan monikulttuuriseen nuorisotyöhön.

3.1.7.2 Erityisnuorisotyö

Etsivä nuorisotyö käynnistyi Rautalammilla elokuussa 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön tukemana. Etsivän nuorisotyöntekijän toimipiste sijaitsee kirjastolla ja hän on tavoitettavissa myös nuorisotilalta kerran kuukaudessa sekä vähintään kerran viikossa nuorten työpajalta. Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka ensisijaisena tehtävänä on tavoittaa 16 - 29 -vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa vastauksia nuoren mieltä askarruttaviin kysymyksiin ja auttaa häntä saavuttamaan sellaiset palvelut ja muun tuen, joilla edistetään nuoren kasvua ja itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle tukea ja käytännön apua. Etsivään nuorisotyöntekijään voi ottaa yhteyttä nuori itse, nuoren läheiset tai viranomaiset, ensisijaisesti nuoren itsensä luvalla. Maahanmuuttajanuoret ovat etsivän nuorisotyön piirissä samoin kuin muutkin kunnan nuoret.

3.1.7.3 Liikuntatoimi

Rautalammin kunnan **liikuntatoimen** keskeisenä tehtävänä on liikunnan ja muun terveyttä edistävän fyysisen aktiivisuuden edistäminen. Liikuntatoimi tukee kuntalaisten liikkumista kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa avustamalla kansalaistoimintaa ja tarjoamalla liikuntapaikkoja. Kunnan liikuntatoimessa työskentelee vapaa-ajansihteeri puolitetulla työajalla. Liikuntatoimi vastaa kunnan liikuntapaikkojen ylläpidosta, valvonnasta ja kehittämisestä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa urheiluseurat.

Eri-ikäisille suunnattua toimintaa ja tapahtumia järjestetään yhteistyössä urheiluseurojen ja -jaostojen sekä koulujen kanssa. Toimintaa koordinoi vapaa-ajansihteeri yhdessä kolmannen sektorin kanssa niin, että kunnassa on tarjolla monipuolisesti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia eri-ikäisille. Pääpaino on kunto-, virkistys- ja terveysliikunnassa. Vuosittain eritasoisia liikunnan harrasteryhmiä lapsille ja nuorille on tarjolla noin 20 ja aikuisille noin 30.

Maahanmuuttajat voivat hyödyntää kuntamme liikuntapalveluita sekä osallistua järjestettyyn toimintaan yhdenvertaisesti. Maahanmuuttajien tutustuttaminen vapaa-ajanvietto- ja liikuntapaikkoihin tullaan huomioimaan kotoutumisprosessin yhteydessä. Tietoutta maahanmuuttajien erityistarpeista, kuten mm. kulttuuriset erot, jaetaan myös liikunta- ja harrasteryhmiä järjestävien tahojen suuntaan. Tiedottamisesta ja opastamisesta vastaa vapaa-ajansihteeri.

3.1.7.4 Kansalaisopisto

Sisä-Savon Kansalaisopisto antaa opetusta pääasiassa aikuisille. Opetus alkaa syyskuun-puolivälissä ja kestää huhtikuun loppuun saakka. Kansalaisopistossa voidaan järjestää mm. kielikursseja tarpeen mukaan. Ensisijaisesti tulisi järjestää suomen kielen kursseja vierasmaalaisille, mutta myös muut kielipiirit, englantia, ranska ja venäjä, ovat myös maahanmuuttajien hyödynnettävissä ja tarvittaessa hyviä apukieliä.

Kansalaisopiston ohjelma kokonaisuudessaan tarjoaa maahanmuuttajille mahdollisuuksia osallistua harrastus- ja opintopiireihin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen paikallisen väestön kanssa. Toisaalta vierasmaalaisella on myös paljon annettavaa ja heidän tieto-taitoaan voidaan käyttää sellaisissa piireissä, joissa kielitaito ei ole esteenä piirin käytännön toteuttamisessa. Heistä voisi olla apua mm. harvinaisten kielten opetuksessa niin koulussa kuin kansalaisopistossakin ja muissa kansainvälisyyskasvatukseen kuuluvissa tehtävissä.

3.1.7.5 Kirjasto

Kirjasto on kohtaamispaikka ja kulttuurikeskus, joissa eri ryhmien jäsenet kohtaavat toisiaan. Kirjastosta voi lainata kirjoja, lehtiä, nuotteja, elokuvia, musiikkia, äänikirjoja, tietokonepelejä ja kielikursseja. Aineisto on pääosin suomenkielistä, mutta myös englanniksi ja muilla kielillä löytyy aineistoa.

Kirjasto osallistuu maahanmuuttajien oman kulttuurin säilyttämiseen ja ilmaisuun muun muassa tarjoamalla kunkin ryhmän äidinkielistä materiaalia. Asiakkaille hankitaan kaukolainaksi aineistoa eri puolilta maata, muun muassa Helsingin kaupunginkirjaston Ulkomaalaiskirjasto on perustettu koko Suomen maahanmuuttajien kirjastoaineiston tarvetta tyydyttämään. Sieltä voi tilata lainaksi sekä yksittäisiä teoksia että laajempia siirtokokoelmia.

Kirjasto osallistuu myös maahanmuuttajien yhteiskuntaan osallistumisen edistämiseen, muun muassa tarjoamalla suomenkielen opiskelumateriaaleja ja yleensäkin pääsyn informaation äärelle. Kirjastossa on Internet-palvelu, jonka kautta maahanmuuttajat voivat esimerkiksi lukea entisen kotimaansa elektronisia lehtiä ja pitää yhteyttä kotimaahansa. Kaikissa tietokoneissa on myös tekstinkäsittely- ja muita hyötyohjelmia. Lisäksi yhdellä koneista on skanneri. Kirjastossa käyminen, lainaaminen ja tietokoneiden käyttö on maksutonta.

3.1.7.6 Kulttuuritoimi

Kulttuuritoimi on kulttuuritilaisuuksien järjestäjä, koordinoija ja toimintaedellytysten luoja. Kulttuuritoimi tekee yhteistyötä kulttuurialan järjestöjen ja taiteentekijöiden kanssa. Kulttuuritoimi järjestää eri alojen tapahtumia, mm. konsertteja, taidenäyttelyitä, tanssi- ja teatteriesityksiä. Kulttuuritoimen keskeisiä tiloja ovat mm. kirjaston tilat, joita annetaan myös yhdistysten ja tapahtumajärjestäjien käyttöön. Myös museo järjestää näyttelyitä ja tapahtumia.

Kulttuuritoimen alalla on tarjolla laajasti harrastusmahdollisuuksia, joilla on vaikutusta maahanmuuttajien integraatioon. Maahanmuuttajat ovat jo nyt voineet mm. tuoda omia näyttelyitään esille ja konserteissa on esitelty eri maiden ja kulttuurien sisältöjä. Paikkakunnalla on myös runsaasti kulttuurialan yhdistyksiä, joiden järjestämissä toiminnoissa voi aloittaa uusia harrastuksia tai jatkaa kotimaassa aloitettuja. Kulttuuritoimen tehtävänä on tuoda näitä harrastusmahdollisuuksia tulijoiden tietoon ja edesauttaa erilaisten harrastusmahdollisuuksien kokeilussa.

Kulttuuritoimi voi tehdä myös vieraskielistä materiaalia, jotta kulttuurialan mahdollisuudet tulevat kaikille tutuiksi. Innostetaan maahanmuuttajia kulttuuritarjonnan kuluttajaksi tai toimijaksi kutsumalla heitä tutustumaan kulttuuritiloihin ja kulttuuritilaisuuksiin yleisöksi, jotta paikat ja tapahtumakulttuuri tulisivat tutuiksi ja kynnykset mukaantulolle madaltuisivat. Järjestetään yhteistyössä maahanmuuttajien ja muiden rautalam-pilaisten kanssa yhteisiä tilaisuuksia ja juhlia sopivin teemoin siten että kaikki tahot osallistuvat ohjelman luomiseen omine kulttuurisältyineen.

3.1.8 Kunnassa toimivat seurakunnat

Rautalammin kunnan alueella toimivat Rautalammin Evankelisluterilainen seurakunta, Rautalammin Pyhän Nikolaoksen Ortodoksinen seurakunta ja Helluntaiseurakunta, joilla kullakin on alueella oma kirkko. Islam-seurakunnan rukoushuoneita on Kuopiossa ja Jyväskylässä.

3.1.9 Kunnassa toimivat yhdistykset

Kunnassa toimivat yhdistykset toimivat aktiivisesti kotouttamisen tukena. Maahanmuuttotyössä toimivia yhdistyksiä ovat SPR, joka järjestää mm. kotiaideille suomenkielenopetusta, lapsiperheiden tukemiseen keskittyvä MLL ja urheiluseurat, kuten RautU. Lisäksi muut yhdistykset järjestävät tapahtumia erityisesti maahanmuuttajille.

3.2 Kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet

3.2.1 Maahanmuuttajien tietopaketti ja perehdytys kulttuuriin

Maahanmuuttajat tarvitsevat tietoa omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan Suomessa, sekä siitä, mistä he voivat tietoa hankkia. Tietoa tarvitaan esimerkiksi asumisesta, päivähoidosta, kouluista, työelämästä ja harrastusmahdollisuuksista. Tärkeää tietoa Suomessa asumisesta ja elämisestä löytyy osoitteesta www.info-pankki.fi ja <https://www.info-lango.fi/fi>. Infopankki palvelee kaikkiaan viidellätoista kielellä: suomi, ruotsi, englanti, viro, ranska, venäjä, somali, serbokroatia, turkki, arabia, persia, kiina, albania, espanja ja kurdi. Infopankissa olevien linkkien kautta on saatavissa tietoa eri viranomaisten ja järjestöjen palveluista. Info-Lango on myös monikielinen etäneuvontapalvelu, josta saat neuvoa ja opastusta esimerkiksi asumiseen, työelämään, koulutukseen, vapaa-ajan viettoon sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvissä kysymyksissä. Sivustoista on hyötyä niin maahanmuuttajille kuin heidän kanssaan työskenteleville.

Perustietoaineisto annetaan kaikille Suomeen muuttaville oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoi-keuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä. Valtion viranomaiset vastaavat osaltaan perustietoaineiston sisällön tuottamisesta ja ajan tasalla pitämisestä. Sisäasiainministeriö vastaa perustietoaineiston yhteensovittamisesta, kääntämisestä ja jakelusta. Aineistoa jaetaan mm. poliisin ja maistraatin toimipisteistä. Perustietoaineisto on julkaistu 1.9.2011 ja se on selkokielinen. Aineisto käännetään 10:lle Suomessa yleisimmälle maahanmuuttajien kielelle (ruotsi, englanti, venäjä, viro, ranska, espanja, thai, kiina, arabia, persia, somali). Perustietoaineisto ja eri kieliversiot löytyvät sähköisenä osoitteesta: www.lifeinfinland.fi.

Rautalammin matkailulehti 2015 sisältää paikallista tietoutta muun muassa nähtävyyksistä, luonnosta, asumisesta, yrittäjyydestä, harrastusmahdollisuuksista ja palveluista suomeksi, englanniksi ja venäjäksi. Jatkossa käännetään Rautalampi-infoa tarvittaville kielille.

3.2.2 Tulkkipalvelut

Kielilain mukaan viranomaisten on huolehdittava tulkkauksesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa [viranomaisyhteyksissä käytettävää](#) suomen tai ruotsin [keiltä](#) tai jos hän ei voi tulla ymmärretyksi viranomaisen vireille laittamassa asiassa vammaisuutensa tai sairautensa takia. Valtio korvaa kansainvälisen suojelun piiriin kuuluvien henkilöiden vastaanottoon liittyviä tulkkaukskustannuksia täysimääräisesti usean vuoden ajan, kun tulkkipalveluja käytetään kotouttamisasiossa sekä sosiaali- ja terveysasioissa. Kotouttamisasi- oita ovat mm. alkuvaiheen perehdytys, kotoutumissuunnitelman teko sekä kodin ja koulun välinen yhteistyö (TEM 2014)

Viranomainen huolehtii mahdollisuuksien mukaan tulkitsemisesta ja kääntämisestä myös muussa maahanmuuttajan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa asiassa. Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. Viranomaisen tulkitse- mis- ja kääntämisvelvollisuus ei koske aineistoa, joka ei vaikuta asian käsittelyyn (Kotoutumislaki 1 luku 5 §).

Kunnalle korvataan tulkitsemisesta aiheutuneet kustannukset kun asian käsittely koskee maahanmuuttajaa, jolle on suojelun tarpeen, maasta poistamisen estymisen (poistuva pykälä?) tai Ulkl 93§:n (koskee kansain- välistä suojelua) mukaan myönnetty oleskelulupa muusta yksilöllisestä inhimillisestä syyistä tai humanitaaris- ten tai kansainvälisten velvoitteiden täyttymisen vuoksi (Kotoutumislaki 6 luku 48 §).

3.2.2.1 Käytännön ohjeita tulkin käyttämiseen

Rautalammillä pakolaisohjaajat antavat ohjeet tulkin käyttöön. Yhteinen ohje on, että tilaa aina [viranomais- asiointiin](#) tulkki, jos et ole varma asiakkaasi suomenkielen taidosta. Viranomaisasioinnissa käytetään aina ammattitulkkia, ei muuta kielitaitoista henkilöä, kuten esimerkiksi asiakkaan lasta, sukulaista tai ystävää. Pää- sääntöisesti tulkin tilaa itse se viranomainen, joka tarvitsee tulkkauksta asiakastilanteessa. Muissa, kuin viran- omaisasioinneissa tulkin tarvetta arvioidaan yhdessä pakolaistyöntekijöiden kanssa.

NÄIN VARMISTAT ONNISTUNEEN TULKKAUKSEN

- Suunnittele hyvissä ajoin tilanteet, joissa tarvitset tulkkia ja informoi asianosaisia riittävän ajoissa
- Tulkkaukseen on mahdollisuus käyttää läsnäolo-, puhelin- tai videotulkkauksta
- Tilaa tulkki tulkkivälityksen kautta hyvissä ajoin, yhteystiedot saat pakolaisohjaajilta
- Tulkin tilaa se viranomainen, joka tulkkia tarvitsee (ei maahanmuuttaja itse)
- Varaa tulkki riittävän pitkäksi aikaa, koska hän voi olla käytettävissäsi vain varatun ajan (varaa vä- hintään kaksinkertainen aika yksikieliseen keskusteluun verrattuna)
- Varaa tulkkauksilanteeseen rauhallinen tila, jos mahdollista
- Ota heti yhteystulkkivälitykseen mikäli varattu aika muuttuu tai peruuntuu
- Tulkit eivät voi tehdä varauksia paikan päällä

NÄIN TILAAT TULKIN: ilmoita tulkkivälitykseen;

- kieli mitä tulkataan esim. arabia tai kurmanchi (mahdollisesti murre tai kielialue)
- tulkkauispäivä, tulkkauksen alkamis- ja päättymisaika
- tarvitaanko tulkiksi mies/nainen
- tulkin kanssa työskentelevän viranomaisen nimi
- maahanmuuttaja-asiakkaan nimi (laskutus, esteellisyys)
- tulkkauspaikka ja -osoite
- varaajan nimi ja puhelinnumero
- laskutusosoite, mikäli se on eri kuin tulkkausosoite (maksulliset tulkkaukset)
- tulkkauksen aihe (toimita tarvittaessa materiaalia, jotta tulkki voi valmistautua etukäteen tulkkaukseen)

3.2.2.2 Kelan kielipalvelut

Kela on velvollinen huolehtimaan tulkitsemista ja kääntämisestä, jos asia voi tulla vireille Kelan aloitteesta esim. oikaisu- takaisinperintä tai väärinkäyttöasiana, joskus myös tarkistusasiana. Tällöin Kela vastaa tulkkaukspalvelun ostamisesta aiheutuvista kustannuksista. Kelan asiat yleensä tulevat vireille asiakkaan aloitteesta eli hakemuksesta. Asiakkaan aloitteesta vireille tulevissa asioissa lähtökohtaisesti asiakas vastaa tulkitsemis- ja kääntämiskustannuksista eli kiintiöpakolaisten osalta vastaa kunta.

Uutena palveluna Kela on aloittanut muutamilla paikkakunnilla etäpalvelun, jossa Kelan palveluneuvoja neuvoo asiakasta kuvayhteyden välityksellä. Palvelu vastaa toimistopalvelua. Etäpalvelun etuna on, että voit hoitaa Kela-asiasi kotoa käsin tai lähellä olevassa asiointipisteessä tai yhteispalvelupisteessä, jossa on etäpalvelut. Kela tarjoaa etäpalvelua kuvayhteydellä kotoa käsin vammaisten tulkkaukspalvelukeskuksen palveluna, kielipalveluina (other languages) ja työttömyysturva-asioissa. Verkosta löytyy lisätietoa osoitteesta www.kela.fi/etapalvelu.

Etäpalvelu englanniksi www.kela.fi/web/en/videoconnection-english

Etäpalvelu venäjäksi www.kela.fi/video-rus

Etäpalvelu kurdiksi www.kela.fi/video-kurdi

Etäpalvelu koltansaameksi www.kela.fi/video-nuorttsaamas

Etäpalvelu pohjoissaameksi www.kela.fi/video-davvisamegiella

Rautalammin kunnassa on etäpalveluyhteydet kuntalaisten, maahanmuuttajien ja viranomaisten käyttöön.

Tulkki- ja käännöspalvelujen korvausten hakeminen ja maksaminen

ELY -keskus korvaa kunnalle pakolaisten vastaanoton tulkki- ja käännöspalvelun kustannukset jälkikäteen laskutuksen perusteella. Kustannukset maksetaan pakolaisten vastaanottosopimuksessa määritellyllä tavalla. Jollei tulkki- ja käännöspalvelun korvauksia haeta kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, minä toiminta on tapahtunut, korvausta ei makseta jos pätevää syytä viivästymiseen ei näytetä.

3.2.3 Alkukartoitus

Kaikille sekä kiintiöpakolaisina että turvapaikanhakijoina tulkeille maahanmuuttajille aikuisille tehdään alkukartoitus. Alkukartoituksessa selvitetään tulijan osaaminen, valmiudet työhön ja opiskeluun sekä tehdään muut tarvittavat toimenpiteet. Alkukartoitukset tehdään kunnassa tai TE-toimistossa. TE-toimistoissa teh-

dään työikäisille ja työmarkkinoille suuntaavien alkukartoitukset ja kunnassa muiden tulijoiden. Alkukartoituksen jälkeen seuraava toimenpide on usein kunnan tai TE-toimiston laatima kotoutumissuunnitelma, jossa määritellään kotoutujan elämää eteenpäin vievät toimenpiteet (TEM 2014). Alkukartoituksesta ja sen järjestämisestä säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3.2.3.1 Alkukartoituksen järjestäminen

Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002) säädetyllä tavalla. Kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alku-kartoitusta koskevasta pyynnöstä.

Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta, joka on järjestänyt alkukartoituksen, ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa saamaan muun viranomaisen tai palvelujen järjestäjän palveluita. Ohjaamisessa on tehtävä yhteistyötä palvelujen järjestäjän kanssa. Alkukartoitus voi sisältää esimerkiksi alkuhaastattelun, kielitaidon testauksen ja osaamisen kartoituksen.

Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumiskoulutusta, omaehtoista opiskelua tai muita tässä luvussa tarkoitettuja toimenpiteitä kotoutumisensa tueksi.

3.2.4 Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettu työtön työnhakija tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi ([28.12.2012/919](#)).

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä taikka oleskeluoikeuden rekisteröimisestä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi.

Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Aikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella, jos se on perusteltua sen vuoksi, että maahanmuuttaja tarvitsee kotoutuakseen erityisiä toimenpiteitä. Jos kotoutumissuunnitelmaa ei ole tilapäisesti voitu toteuttaa vamman, sairauden, äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan vuoksi tai muusta näihin verrattavasta syystä, kotoutumissuunnitelmaan oikeuttavaa enimmäisaikaa voidaan pidentää vastaavasti.

Kotoutumissuunnitelman laatiminen: Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään. Kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus.

Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Kotoutumissuunnitelma ja maahanmuuttajalle laaditut muut asiaan liittyvät suunnitelmat on sovittava yhteen. Kotoutumissuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Kotoutumissuunnitelmaan, jonka laatimiseen työ- ja elinkeinotoimisto osallistuu, sovelletaan lisäksi, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 7 §:ssä säädetään.

Kotoutumissuunnitelman laativan viranomaisen tehtävät: Työ- ja elinkeinotoimisto sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävistä toimenpiteistä ja palveluista.

Kunta sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa kotoutumista ja työllistymistä edistävistä kunnan palveluista tai muista toimenpiteistä, jos maahanmuuttaja ei terveydentilansa, ikänsä, perhesyiden taikka näihin rinnastettavien syiden vuoksi voi osallistua kotoutumista tukeviin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin.

Maahanmuuttaja ohjataan hakeutumaan yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään toimenpiteeseen kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma: Kunta laatii alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma.

Suunnitelman tarvetta arvioitaessa ja sitä laadittaessa on selvitettävä alaikäisen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon siten kuin 4 §:ssä säädetään. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunnitelman ja alaikäiselle laadittavien muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen huoltajansa tai edustajansa kanssa. Huoltaja tai edustaja käyttää alaikäisen puhevaltaa siten kuin hallintolaissa tarkemmin säädetään.

Perheen kotoutumissuunnitelma: Kunta laatii perheen kotoutumissuunnitelman, jos perheen kokonaistilanne sitä edellyttää. Suunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen tai nuoren kehitystä tukevan ja ohjaavan vanhemmuuden edellytyksiin ja vanhempien tuen ja koulutuksen tarpeisiin. Perheen kotoutumissuunnitelma laaditaan monialaisena yhteistyönä ja sovitetaan yhteen yksilöllisten kotoutumissuunnitelmien ja perheenjäsenille laadittujen muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa.

3.2.5 Maahanmuuttajille erityisesti suunnitellut koulutukset

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle kielelliset, yhteiskunnalliset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet toimia tasavertaisena yhteiskunnanjäsenenä Suomessa. Kotouttamiskoulutusta toteutetaan Opetushallituksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaan. TE-toimiston asiakkaana olevat maahanmuuttajat ohjataan pääasiassa työvoimakoulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen. Muille ryhmille kotoutumiskoulutusta järjestetään kunnan toimesta.

Kaikille koulutuksiin hakeville järjestetään alkukartoitus, jonka perusteella hakija ohjataan hänen kielitaitotasoaan ja opiskeluvaihtoehtojaan vastaavaan ryhmään. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetus- ja kehityssuunnitelma. Olennainen osa kotoutumisprosessissa on suomen kielen opiskelu. Suomen kielen oppiminen ja suomalaiseseen yhteiskuntaan perehtyminen edesauttavat työelämään hakeutumista tai muiden opintojen aloittamista.

Tehokkaan kotoutumisen ja työelämään pääsemisen kannalta olisi erittäin tärkeää, että maahanmuuttajat voivat aloittaa kielikoulutukseen mahdollisimman pian Suomeen muuton jälkeen. Monipuolinen ja laadukas kieli- ja kotoutumiskoulutus mahdollistetaan mahdollista kaikille maahantulosta riippumatta.

TE-palvelujen kotoutumiskoulutus maahanmuuttajille

Kotoutumiskoulutus antaa aikuiselle maahanmuuttajalle paremmat mahdollisuudet osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumiskoulutuksessa maahanmuuttaja:

- oppii suomen tai ruotsin kieltä ja viestintätaitoja
- omaksuu yhteiskunta- ja työelämätaitoja
- saa henkilökohtaisen ammatillisen suunnitelman.

Maahanmuuttaja voi työvoimakoulutuksena opiskella myös peruskoulu- tai lukio-opintoja, jos opiskelu auttaa häntä pääsemään työelämään ja jatkokoulutukseen. Kotoutumiskoulutus toteutuu Opetushallituksen määräysten mukaisesti.

Aikuisille maahanmuuttajille järjestetään kotoutumiskoulutuksena suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Lisäksi järjestetään muuta opetusta, joka edistää maahanmuuttajan yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia sekä työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena.

Muilla kuin TE-toimiston asiakkaille kotoutumis- ja kielikoulutusta voi kotouttamisyksikön toimesta suunnitella ja hakea yhteistyötä muun muassa seuraavilta tahoilta: kunnan sivistystoimi, järjestöt ja yhdistykset, Sisä-Savon kansalaisopisto, Itä-Suomen yliopisto, Kielikeskus, Kuopion aikuislukio, Kuopion Kansalaisopisto, Kuopion kesäyliopisto, Monikulttuurikeskus Kompassi, Savon ammatti- ja aikuisopisto (Sakky), Etelä-Savon ammattiopisto, Pieksämäen seurakuntaopisto, Etelä-Savon Ammattiopisto sekä Pieksämäen seutuopisto.

3.2.6 Maahanmuuttajien omaehtoinen koulutus

Onnistunut kotoutuminen edellyttää myös maahanmuuttajilta aktiivista otetta. Heti alkuun on hyvä aktivoida omaehtoiseen koulutukseen kielen ja kulttuurin oppimiseksi. Kaikki toiminta, jossa tarvitaan kielitaitoa ja osallistutaan toimintaan toisten kanssa lisäävät mahdollisuuksia onnistuneeseen kotoutumiseen. TE-toimiston kotoutumiskoulutuksen lisäksi kunnassa on useita harrastusmahdollisuuksia ja voidaan järjestää toiminnallisia kursseja, joissa kielitaito ja yhteiskuntatietoisuus lisääntyvät eri kohderyhmille (lapset, aikuiset, ikään-tyneet). Lisäksi ohjataan ja neuvotaan käyttämään erilaisia nettipohjaisia ohjelmia sekä käytännön pelejä ja leikkejä, joissa em. taidot kehittyvät, esimerkiksi Ekapeli, Suomi Taskussa, Info-Lango ja InfoPankki.

4 Kotouttamisen yhteen sovittava vastaava kunnan viranomainen sekä eri toimenpiteistä vastaavat muut tahot

Rautalammin kunnan kotouttamisasioista vastaa Kunnanhallituksen alaisuuteen perustettu **Kotouttamisjaosto**, jossa on viisi jäsentä, puheenjohtaja ja heille varajäsenet. Kotouttamisjaoston tehtävät ovat: koordinaoida, suunnitella, kehittää, ohjata, seurata, vastata, antaa lausuntoja ja tehdä esityksiä kunnanhallitukselle merkittävistä pakolaisten ja maahanmuuttajien vastaanottamiseen ja kotouttamiseen liittyvistä asioista sekä valmistella kunnanhallitukselle talousarvio ja taloussuunnitelma.

Kotouttamisjaoston tavoitteena on edistää monikulttuurisuutta, kotouttaa pakolaiset ja maahanmuuttajat yhteiskuntaan, edistää suomen kielen oppimista ja perehdyttää maahanmuuttajat suomalaiseen ja savolaiseen elämäntapaan ja kulttuuriin ja siten, että maahanmuuttajat pääsevät myös osallistumaan suomalaiseen yhteiskuntaelämään. Mahdollisuuksien mukaan pyritään oman kulttuurin ja kielen säilyttämiseen.

Kunnanvaltuusto valitsee Kotouttamisjaoston puheenjohtajan ja kotouttamisjaosto valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Kotouttamisjaoston esittelijänä toimii perusturvajohtaja tai hänen varahenkilönsä. Kotouttamisjaoston alaisuudessa toimivat projekti- ja toimihenkilöt tai muut määräaikaisten henkilöt toimivat perusturvajohtajan alaisuudessa.

4.1 Rautalammin kunnan vastuutahot kotoutumislain mukaisissa tehtävissä

Kotoutumislain mukainen tehtävä(Laki kotoutumisen edistämisestä= KotoL)	Vastuutaho kunnan organisaatiossa ja muut palveluntuottajat
Maahanmuuttajien alkuvaiheen opastus ja neuvonta(KotoL: 2 luku, 7-8§)	Kotouttamisjaosto, eri toimialayksiköt toimialueillaan, muut viranomaiset, järjestöt ja yhdistykset
Alkukartoitukset, kotoutumissuunnitelmat ja kotoutumissuunnitelmien seuranta(KotoL: 2 luku, 9-18§)	Kotouttamisjaosto, terveyskeskus, TE-toimisto, koulu
Tulkitseminen ja kääntäminen (KotoL: 1 luku, 5§)	Kotouttamisjaosto, toimialayksiköt toimialueillaan
Maahanmuuttajalapsen ja nuoren, perheen(KotoL:1 luku, 4§; 2 luku, 15-16§,26-28§)	Kotouttamisjaosto, varhaiskasvatus, lapsiperhepalvelu, neuvola, koulu, sote-palvelut
Maahanmuuttajien työllistyminen(KotoL: 2luku, 14§)	TE-toimisto, kotouttamisjaosto, elinkeinoelämä
Kotoutumiskoulutus, suomen kielen koulutus(KotoL: 2 luku, 20–26§)	TE-toimisto, kotouttamisjaosto, koulu, yhdistykset, järjestöt, oppilaitokset, kansalaisopisto
Maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen(KotoL: 1. luku, 1§; 3 luku,29§, 33§)	Kotouttamisjaosto, kunta, kansalaisjärjestöt, yhdistykset, koulu
Pakolaiset Kuntaan osoittaminen(KotoL: 5 luku, 41–43§)	Kunnan ja ELY-keskuksen välinen sopimus
Työyhteisöjen ja henkilöstön osaaminen kotouttamisasi- oissa(KotoL: 3 luku, 30§)	Työnantaja

Kotoutumisen edistäminen paikallistasolla -monialainen yhteistyö Kotoutumisen kuntatasoinen johtaminen ja seuranta (KotoL: 2 luku, 6§, 3 luku, 29–33§)	Kotouttamisjaosto, TE-toimisto, ELY, poliisi, Kela, muut viranomaiset, elinkeinoelämän organisaatiot, työnantajat, yhdistykset, seurakunnat Kotouttamisjaosto, kaikki toimialayksiköt toimialueillaan Osiot kotoutumisen edistämisestä ja monialaisesta yhteistyöstä toimialayksiköiden vuosikertomuksiin.
--	---

4.2 Muut tahot

Poliisi valvoo ulkomaalaislain noudattamista, ottaa vastaan ulkomaalaisten lupahakemuksia, selvittää turvapaikanhakijan henkilöllisyyden ja matkareitin, myöntää maassa oleskelevan Suomen kansalaisen ulkomaalaiselle perheenjäsenelle ensimmäisen oleskeluluvan ja ottaa vastaan EU-kansalaisten rekisteröinnin. Poliisi myös panee täytäntöön karkotus- ja käännytyspäätökset. Jatko-oleskelulupaa haetaan maahanmuuttovirastolta. Suomessa turvapaikkahakemus jätetään poliisille tai rajaviranomaisille heti maahan saavuttaessa. Lähin poliisiasema on Suonenjoella os: Herralantie 1 C, 77600 Suonenjoki, puhelin 0295 450 311, mutta maahanmuuttoon liittyvät asiat hoidetaan Kuopion Pääpoliisiasemalla Suokatu 44, 70110 Kuopio, puhelin sinne on 029 5450311.

Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen turvapaikka-asiassa. Myönteisen päätöksen saanut saa yleensä pakolaisaseman eli turvapaikan. Hän voi myös saada oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun tarpeen perusteella.

Maistraatti: Suomessa asuvista henkilöistä merkitään perustiedot väestötietojärjestelmään. Rekisteröitäviä tietoja ovat mm. nimi, syntymäaika, kansalaisuus, perhesuhdetiedot ja osoite. Vakinaisesti Suomeen muuttaville henkilöille rekisteröidään kotikunta ja he saavat suomalaisen henkilötunnuksen. Oleskeluluvan on oltava voimassa vähintään vuoden. Rekisteröinti tapahtuu paikallisessa maistraatissa. Rekisteritietoja käytetään mm. vaalien järjestämisessä, verotuksessa, terveydenhuollossa, oikeushallinnossa ja tilastoinnissa. Mukana maistraatissa on oltava olemassa oleva oleskelulupa. Muita rekisteröinnissä tarvittavia asiakirjoja ovat mahdolliset avioliittotodistukset, ero- ja kuolintodistukset ja lasten syntymätodistukset. Rekisteröityvän henkilön tulee täyttää ja henkilökohtaisesti allekirjoittaa maistraatissa ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituslomake sekä muuttoilmoitus väestötietojärjestelmään. Ulkomaalaisen perhetietoja rekisteröitäessä Suomen väestötietojärjestelmään, kaikkiin ulkomailta toimitettuihin asiakirjoihin on liitettävä ns. Apostille-todistus, jos ko. valtio on liittynyt Haagin sopimukseen. Lähin maistraatti on Kuopiossa os. Puistokatu 29, PL 1348, 70101 KUOPIO, puhelinvaihe: 02955 39511.

Kela: Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla on oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuksiin. Kela tekee päätöksen siitä, kuuluko henkilö Suomen sosiaaliturvan piiriin eli onko hänellä oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuksiin. Päätöksen perustana on laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta. Laista käytetään myös nimeä soveltamisalalaki (1573/1993). Oikeutta kuulua Suomen sosiaaliturvaan haetaan Kela:n kaavakkeella Y-77 heti Suomeen tultua joko postitse, käymällä lähimmässä toimistossa tai sähköisesti mikäli sähköinen tunnistautuminen on mahdollista. Lähin Kela:n toimisto on Suonenjoella Ainonkatu 4, 77600 Suonenjoki.

Verotoimisto: Luonnollinen henkilö on Suomessa yleisesti verovelvollinen, jos hän asuu Suomessa. Henkilö asuu Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti. Yleisesti verovelvollinen on myös henkilö,

joka jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan. Tuloja varten tarvitaan verokortti, jonka saa verotoimistosta tai netin kautta. Lähin verotoimisto on Kuopiossa os: Tulliportinkatu 35, Kuopio, puh. 020 612 000 tai netti: vero.fi.

5 Suunnitelma erityisesti tukea tarvitsevien maahanmuuttajien kotouttamisesta ja sosiaalisen vahvistamisen edistämisestä

Erityistä tukea kotoutumiseen tarvitsevat maahanmuuttajat ovat pääsääntöisesti kotiäitejä, sairauden tai vamman takia estyneitä henkilöitä tai yli 65 -vuotiaita maahanmuuttajia, jotka eivät ikänsä tai muun esteen vuoksi voi osallistua työvoimakoulutuksena toteutettaviin kotoutumiskoulutuksiin. Mikäli kotoutumisen haasteena on esim. sairaus tai vamma, niin kotoutumisajan palveluita suunnitellaan yksiköllisellä tasolla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Sairaus tai vamma ei ole este kielen oppimiselle tai muulle kotoutumista edistävälle toiminnalle. Tällöin kotoutumista edistävät palvelut suunnitellaan yksilöllisesti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Sosiaali- ja terveystyöpalvelut sekä vapaiden järjestöjen tarjonta ovat merkittävässä roolissa erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotouttamisessa.

Henkilön ollessa vielä **työikäinen**, häntä ohjataan kohti työelämää tai opintoja, ellei hänellä ole elämäntilanteeseen liittyviä esteitä.

Eläkeikäisiä maahanmuuttajia ohjataan hakeutumaan järjestöjen toimintoihin yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Eläkeiässä olevien maahanmuuttajien kielen oppimisen ja kotoutumisen tarpeet on syytä huomioida, jotta he eivät jäisi aktiivisten kotoutumispalveluiden ulkopuolelle. Heille voidaan tarjota myös muuta ohjausta ja neuvontaa kunnan palveluihin tutustumiseksi ja tätä kautta saada heitä osallistumaan aktiiviseen arkeen.

Kotona lapsiaan hoitavat **kotiäidit** saattavat jäädä pitkiksiin ajoiksi kotoutumis- ja kielen opiskelupalveluiden ulkopuolelle, etenkin monilapsisissa perheissä. Yhteisön toimintaan mukaan pääseminen vaikeutuu, sillä kielitaidottomuus tai vähäinen kielitaito tuo mukanaan omia haasteita. Yksinkertaisetkin arjen asiat saattavat muodostua haasteelliseksi esimerkiksi kauppa-asioiden hoito. Pitkään kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajataustaisten kotiäitien vaarana on syrjäytyä, mikäli heille ei pystytä tarjoamaan kotoutumista edistävää toimintaa. Tästä syystä perheitä ohjataan aktiivisesti kunnan vanhemmille tarkoitettuihin ryhmiin, esim. järjestöjen toimintaan ja seurakunnan järjestämään äiti-lapsikerhoon.

Erityisiä toimenpiteitä tarvitseville pyritään tarjoamaan heidän tarpeidensa mukaisia palveluja ja tukitoimia. Erityiset toimenpiteet henkilöiden kotouttamisen edistämiseksi edellyttävät useimmiten moniammatillista yhteistyötä ja verkostoitumista. Kunnan eri palveluiden, mm. vapaa-aika, sivistystoimi, sosiaali- ja terveystyöpalveluiden, kansalaisopiston sekä järjestöjen ja yhdistysten yhteistyö sekä tarjoamat yksilölliset palvelut ovat keskeisessä asemassa. Näiden toimijoiden aktiivista yhteistyötä tulee kehittää erityisesti edellä mainittujen ryhmien kotoutumispalveluiden edistämiseksi, jotta he pääsisivät osaaviksi ja osallisiksi kuntalaisiksi.

6 Suunnitelma hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä

Oleellista hyvien etnisten suhteiden edistämisessä ovat tietämyksen ja tuntemuksen lisääminen kuntalaisten ja maahanmuuttajien keskuudessa. Oikean tiedon kautta on mahdollisuus vaikuttaa asenteisiin, joita maahanmuuttoon liittyy. Myönteisyyttä maahanmuuttoa kohtaan lisää maahanmuuton taustojen ymmärrys (perhe, opiskelu, työ, pakolaisuus) sekä avoin kanssakäyminen siihen liittyvistä asioista. Etenkin resurssien (henkilö, talous) riittävyys ja jakoperusteet on syytä avata.

Ennakkoluuloja ja pelkoja maahanmuuttoon ja vieraita ihmisiä kohtaan sekä kuntalaisilla että tänne saapuvilla voidaan hälventää yhteisillä teematilaisuuksilla ja normaalilla arjen kanssakäymisellä. Tilaisuuksia voivat järjestää kunta, yritykset, järjestöt, seurakunnat, koulut jne.

7 Kunnan ja kansalaisyhteiskunnan väliset yhteistyömuodot.

Yhteistyö paikallisten järjestöjen ja seurakuntien kanssa on tärkeä osa kunnan maahanmuuttajien kotoutumisessa varsinkin kotoutumisen alkuvaiheessa. Järjestöyhteistyö lisää myönteistä suhtautumista maahanmuuttajia kohtaan. Järjestöt voivat olla tukena muun muassa vastaanoton palveluiden järjestämisessä, maahanmuuttajien ympäristöön tutustumisessa, kielen oppimisessa, harrastuksiin sekä muuhun järjestettyyn toimintaan osallistamisessa.

Huomioitava on kuitenkin, että pienellä paikkakunnalla järjestöjen pienillä resursseilla ei päästä varmistamaan toiminnan jatkuvuutta ja laatua, joten sitä työtä on tuettava. Tärkeää on myös tehdä selkeä työnjako eri tahojen välillä, jotta vastuu ja velvoitteet kohdistuvat oikeille tahoille (maahanmuuttaja, viranomainen, järjestö). Selkeä työnjako auttaa resurssoinnissa ja jaksamisessa kaikkia osapuolia. Toiminnan on pysyttävä hallinnassa ja sellaisena, että se tukee maahanmuuttajien kehittymistä aktiivisiksi, itsestään huolehtiviksi kuntalaisiksi.

Rautalammillä toimii kolme eri seurakuntaa ja useita eri järjestöjä, joista muun muassa SPR:n ja MLL:n paikallistoimijoiden sekä Rautalammin Urheilijat ry:n kanssa tehdään yhteistyötä.

8 Kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö

Työ- ja elinkeinoelämän muutokset sekä suurten ikäluokkien eläköityminen lisäävät alueelle tarvetta saada eri alojen työntekijöitä. Rautalammin kunnan työikäisten määrän vähentyminen ja alueen elinvoimaa tuovien uusien työpaikkojen saaminen edellyttävät muualta tänne siirtyvää työvoimaa. Riittävän ja osaavan työvoiman saamiseksi Rautalammin kunnan maahanmuuttajien kotoutumista edistävien toimien tulee olla uskottavia sekä etnisten suhteitten edistämistyön onnistunutta. Hyvin hoidetut palvelut helpottavat kansainvälisten ammattilaisten ja osaajien saamista, muuttoa ja sitoutumista paikkakuntaan, yrityksiin ja yrittäjiksi.

Kunnan kotouttamistoimien lisäksi tarvitaan lisää vuorovaikutteista yhteistyötä alueen yritysten kanssa maahanmuuttajien työllistymisen tukemiseksi. Alueella jo asuvien maahanmuuttajien työllistymiseen tulee kiinnittää erityisesti huomiota, jotta voidaan taata tulevaisuudessakin osaavien työntekijöiden saatavuus. Kunnassa pidempään asuneet maahanmuuttajat tulisi nähdä tärkeänä työvoimana kulttuurisen sekä kielellisen osaamisen näkökulmasta. Kielitaitoiset ja ammattikoulutetut osaajat tulisi huomioida erityisesti yritysten kansainvälistymistavoitteissa.

9 Rautalammin kunnan toimijoiden monikulttuurisen osaamisen tukeminen

Lakimuutokset ja muutokset asiakasryhmissä edellyttävät jatkuvaa seuranta ja valmiuksien päivittämistä erityisesti asiakaspalvelun näkökulmasta kaikissa kunnan hallintokunnissa. Henkilöstön kehittämisestä ja koulutuksesta vastaavat henkilöstöyksikkö yhteistyössä eri hallintokuntien kanssa. Kunnan henkilöstön täydennyskoulutusasioissa on tarpeen tarkastella myös maakunnallisen yhteistyön mahdollisuuksia.

Kunnan peruspalvelujen valmiuksia vastaanottaa maahanmuuttaja-asiakkaita tulee aktiivisesti vahvistaa. Vastaanottovalmiudet voivat olla esimerkiksi kielitaidon vahvistamista, perehdytystä eri kulttuureihin tai tulkkauspalvelujen tehostamista.

Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden määrän kasvaessa on syytä kiinnittää huomiota myös työnantajan vastuulla olevasta työyhteisöjen vastaanottovalmiuksien vahvistamisesta: selkokielinen ja riittävä opastus työtehtäviin ja työntekijän yhdenvertaiset oikeudet.

10 Kotouttamisesta aiheutuvat kustannukset ja niiden korvaukset

Kunnille maksettavista valtion korvauksista säädetään laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) ja valtioneuvoston asetuksessa kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (VNA 571/2011).

Valtio korvaa kunnille monia pakolaisten vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia täysimääräisenä. Lisäksi se maksaa kunnalle niin sanottua laskennallista korvausta, jolla kunta voi hallinnollisissa järjestelyissään varautua tulijoihin ja heidän asioittensa käsittelyssä tarvittaviin työntekijöihin ja palveluihin. Korvausten maksamisen ehtona on, että kunnalla on sopimus ELY-keskuksen kanssa pakolaisten kuntaan osoittamisesta ja voimassa oleva kotouttamisohjelma.

Kotoutumislain (1386/2010) 2 §:n 2 ja 3 momentin perusteella maksettavat korvaukset

- 1) Laskennallinen korvaus
- 2) Korvaus kunnan maksamasta kotoutumistuesta ja toimeentulotuesta
- 3) Korvaus paluumuutto-avustuksesta
- 4) Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä
- 5) Korvaus erityiskustannuksista

Kotoutumislain (1386/2010) 50 - 52 §:ien perusteella maksettavat korvaukset

- 6) Korvaus alkukartoituksen järjestämisestä
- 7) Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- 8) Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Lisäksi kunta voi hakea erilaisia [hankerahoituksia](#) kotouttamistyön tueksi. Seuraavassa on esimerkkejä haettavista rahoitusmahdollisuuksista:

[EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolta](#) (), joka on perustettu EU-rahoitusohjelmakaudelle 2014–2020 edistämään Euroopan unionin yhteisen turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan kehittä-

mistä sekä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen vahvistamista soveltamalla jäsenvaltioiden yhteisvastuullisuuden ja vastuunjaon sekä kolmansien maiden kanssa tehtävän yhteistyön periaatteita. Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan ja kehitetään Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmää, tuetaan kolmansien maiden kansalaisten kotoutumista ja laillista maahanmuuttoa sekä kehitetään paluustrategioita.

Työ- ja elinkeinoministeriön Syliva-hankkeesta on määrääjain haettavissa laskennallisten korvausten lisätukea niille kunnille, jotka ovat vastaanottaneet kuntaan kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa valtionavustuksina kuntien hankkeita joilla tuetaan kotoutumista liikunnan, nuorisotyön ja kulttuurin alueilla. Lisäksi kunnat voivat hakea **Euroopan sosiaalirahaston** (ESR) rahoitusta kotoutumista tukeville hankkeille sekä **Leader-rahoitusta** paikalliseen kehittämiseen. Myös **Rahautomaattiyhdistys** rahoittaa erilaisia kotoutumista tukevia hankkeita ja **työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus** on tukenut kotoutumista edistävää järjestötoimintaa.

Seuraavalla sivulla taulukossa tiivistetysti valtion korvauksista

Taulukko Valtion korvaukset kunnille pakolaisten vastaanotosta

Korvaus	Korvausperuste	Korvauksen kohde	Korvausaika	Korvauksen maksaja ja saaja
Laskennallinen korvaus	Alle 7-vuotiaat: 6 845 € / vuosi 7 vuotta täyttäneet: 2 300 € / vuosi	Kunnalle pakolaisten ohjaukseen ja neuvontaan	3 vuotta turva-paikkamenet- telyn kautta tulleeille 4 vuotta kiintiössä tulleeille	ELY-keskus maksaa kunnalle korvauk- seen oikeutettujen määrän mukaan hakemuksesta
Sosiaali- ja ter- veydenhuollon erityiskustannuk- set	Todellisten kulujen mu- kaan	Vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Erityiset sosiaalitoimen kulut (esim. lastensuoje- lussa) Muista erityisistä syistä kunnalle aiheutuneet kus- tannukset Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuki	Enintään 10 vuotta	ELY-keskus korvaa kunnalle toteutu- neiden kustannusten mukaisesti hake- muksesta
Työmarkkinatuki	Todellisten kulujen mu- kaan	Sama kuin työmarkkinatuki tai toimeentulotuki työelämän ulkopuolella olevalle, maksetaan ko- toutumistukea niille, joilla on voimassa oleva ko- toutumissuunnitelma. Kotoutumistukea haetaan KELA:sta kuten työmarkkinatukea, toimeentulotu- kea haetaan kunnan sosiaalitoimistosta.	3 vuotta	ELY-keskus korvaa kunnalle toteutu- neiden kustannusten mukaisesti hake- muksesta
Tulkkauksen kus- tannukset	Todellisten kulujen mu- kaan	Kotouttamispalvelujen käyttö Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttö	Ei määräaikaa	ELY-keskus korvaa kunnalle täysi-mää- räisinä palvelun tuottajan kunnalle esittämän laskutuksen perusteella
Paluumuutto- avustus	Todelliset kulut / Las- kennallinen	Matka- ja muutto-kustannukset 2-4 kk toimeentulotuki	Kertaluonteinen lähtömaa- hansa palaavalle	Kunta korvaa henkilölle ilman määrä- aikaa , ELY-keskus korvaa kunnalle
Alkukartoituksen kustannukset	Laskennallinen 700 € / kartoitukseen osallistu- nut henkilö	Alkuhaastattelu ja tarvittaessa muita toimenpi- teitä (luku- ja kirjoitustaito, suomen ja ruotsin kie- lien taito, työkokemus, koulutus)	Kertaluonteinen, noin 2 kk:n kuluttua työvoimatoimiston asiakkuuden alkamisesta	ELY-keskus korvaa kunnalle

(Tuominen ym. 2013)

Taulukko Kansaneläkelaitoksen korvaukset pakolaisille

Korvaus	Korvausperuste	Korvauksen kohde	Korvausaika	Korvauksen saaja
Asumiseen perustuva sosiaaliturva 30.12.1993 / 1573	Suomessa vakinaisesti asuva, jolla on varsinainen asunto ja koti Suomessa ja joka jatkuvasti pääasiallisesti oleskelee Suomessa.	Pakolainen tai saanut oleskeluluvan Suomessa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella tai hän on Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön perheenjäsen.	Ei määräaikaa	Kaikki Suomessa asuvat
Maahanmuuttajien erityistuki	Tukimuoto, jolla turvataan täysimääräisen kansaneläkkeen tasoinen toimeentulo vanhuuden ja työkyvyttömyyden ajalta sellaiselle Suomessa asuvalle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa. Erityistuki on enintään täyden kansaneläkkeen suuruinen.	Vähintään 65 vuoden ikä tai työkyvyttömyys, asunut Suomessa vähintään 5 vuoden yhtäjaksoisen ajan ennen erityistuen alkamista. Ei edellytä Suomen kansalaisuutta.	Erityistuki on tarveharkintainen sosiaalivastuu	KELA maksaa erityistuen tuen saajalle. Tuen saaja siirtyy kunnallisen toimeentulotuen piiristä KELA:n erityistuki-asiakkaaksi.

(Tuominen ym. 2013)

TYÖPERÄINEN MAAHAN MUUTTO

ENNEN SUOMEEN TULOJA

- Ennen Suomeen muuttoasi perehdy kunnolla maamme työelämään ja tapoihin, jotta asioiden hoitaminen ja sopeutuminen tapahtuisi mahdollisimman mutkattomasti.
- Aloita työpaikan etsiminen Suomesta jo ennen kuin muutat maahan.
- Huomioi, jos et olet EU/ETA-alueen kansalainen, sinulla täytyy olla työpaikka jo ennen kuin muutat Suomeen.
- Jos olet EU/ETA-alueen kansalainen, voit muuttaa Suomeen ja etsiä työpaikkaa kolmen kuukauden ajan.
- Voit työllistyä Suomeen myös ryhtymällä yrittäjäksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, uusyrityskeskukset ja TE-toimistot neuvovat aloittavia yrittäjiä ja antavat tietoa.
- **Huolehdi lupa-asiasi kuntoon.** Tarvittavat luvat ja rekisteröinnit riippuvat siitä, minkä maan kansalainen olet.
 - EU:n, Liechtensteinin, Sveitsin tai Pohjoismaan kansalainen ei tarvitse oleskelulupaa voidakseen tehdä työtä, opiskella ja toimia yrittäjänä Suomessa. Huolehdi kuitenkin, että tarpeelliset rekisteröinnit ovat kunnossa saapuessasi Suomeen.
 - Muun kuin EU:n, Liechtensteinin, Sveitsin tai Pohjoismaan kansalainen, sinun täytyy hakea työntekijän oleskelulupaa kotimaastasi käsin. Ennen luvan saamista sinun on hankittava työpaikka Suomesta. Suomen työ- ja elinkeinotoimistot vastaavat työntekijän oleskelulupien harkinnasta.

SAAPUESSASI SUOMEEN

- Varmistu, että olet hoitanut rekisteröinti- ja lupa-asiat kuntoon.
- Jos olet EU:n, Liechtensteinin, Sveitsin tai Pohjoismaan kansalainen, sinun täytyy **rekisteröidä oleskeluoikeutesi** suomalaisen kotikuntasi poliisiasemalla, kun olet Suomessa pidempään kuin 3 kuukautta.
- Pohjoismaiden kansalaisena sinun täytyy tehdä muuttoilmoitus kotikuntasi maistraatissa viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä.
- Muun kuin EU:n, Liechtensteinin, Sveitsin tai Pohjoismaan kansalainen, haithan **työntekijän oleskeluluvan** ennakkoon kotimaastasi käsin. Jos et, hae sitä nyt paikalliselta poliisilaitokselta. Rekisteröidy ja tee muuttoilmoitus maistraatissa, jos oleskelet Suomessa vähintään vuoden.
- Selvitä työsuhdeasiat ja tee työsopimus.
- Keskity käytännön asioiden järjestämiseen ja tutustu rauhassa uuteen ympäristösi.
- Avaa pankkitili, selvitä verotusasiat ja tilaa verokortti.
- Ryhdy opiskelemaan suomen tai ruotsin kieltä.
- Muista työturvallisuus asiat.

TURVAPAIKAN HAKIJAN TYÖNTEKO-OIKEUS

- Jos sinulla on Suomen myöntämä muu oleskelulupa, siihen saattaa liittyä työnteko-oikeus, jolloin et tarvitse erikseen muuta oleskelulupaa työskentelyä varten. Oleskeluluvastasi ja saamastasi oleskelulupapäätöksestä voit tarkistaa, onko sinulla työnteko-oikeus Suomessa.
- Jos sinulle on myönnetty oleskelulupa sillä perusteella, että olet ihmiskaupan uhri, sinulla on oikeus työskennellä Suomessa vapaasti.
- Turvapaikanhakijana saat tehdä ansiotyötä Suomessa ilman oleskelulupaa, kun turvapaikkahakemuksen tekemisestä on kulunut kolme kuukautta, jos sinulla on voimassa oleva rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja. Jos sinulla ei ole kyseistä asiakirjaa, saat tehdä ansiotyötä Suomessa ilman oleskelulupaa, kun turvapaikkahakemuksen tekemisestä on kulunut kuusi kuukautta. Turvapaikanhakijana sinulla on tämä työnteko-oikeus suoraan lain nojalla eikä sinun tarvitse hakea sitä erikseen.

Lähteet: migri.fi ja te-palvelut.fi

PAKOLAISEN POLKU

Turvapaikanhakijat saapuvat maahan ja hakevat turvapaikkaa.

UNCHR esittää Suomelle pakolaiseksi katsomiaan henkilöitä (=kiintiöpakolaiset). Maahanmuuttovirasto ja ELY-keskukset huolehtivat heidän oleskelulupa-asioista ja kuntaan osoittamisesta.

IOM järjestää matkat Suomeen. Rautalamille haetaan lähimmältä lentokentältä.

Myönteisen päätöksen saaneet saavat pakolaisaseman ja heille osoitetaan kuntapaikka.

Rekisteröityminen maistraatissa heti saapumisen jälkeen

Tulijoiden alkuhaastattelu ja palvelutarpeen kartoitus sekä kotoutumissuunnitelman aloitus (esim. kunnan palvelut, asuminen, KELA, TE-palvelut, suomenkieli, koulutus ja harrastukset) Rautalammin kunnassa pakolaiskoordinaattori ja/tai pakolaisohjaaja

Kielteisen päätöksen saaneille seuraa kääntänytys, jonka täytäntöönpanosta vastaa poliisi.

Maahantulo- ja terveystarkastukset (kuntayhtymä tai ostopalvelu)

Alkukartoitukset kaikille oppivelvollisuusiän ylittäneille. Sisältää kielitaidon, osaamistason ja voimavarakartoituksen.

Lapset ja nuoret varhaiskasvatuksen ja koulun/opiskelujen piiriin. Kotoutumissuunnitelman tekeminen ja seuranta yhdessä pakolaiskoordinaattorin ja /tai ohjaajan kanssa.

Työikäiset ja -kykyiset TE-toimiston palvelujen piiriin. Alkukartoitukset ja kotoutumissuunnitelmat

Työvoiman ulkopuolella olevien (kotiaidit, -isät, vanhuks, sairaat, vammaiset) alkukartoitukset ostopalveluna esim. SAKKY.

Kotoutumista edesautetaan kunnan, TE-toimiston ja kolmannen sektorin (vapaaehtoisten yhdistysten, järjestöjen, yrittäjien ja yksityishenkilöiden tuella). Palvelut omana tuotantona ja/tai ostopalveluina.

Kotoutumissuunnitelman seuranta ja päivitys. Te-toimisto ja kunta

Kotoutumissuunnitelman teko, seuranta ja päivitys. Kunta.

Oleellista on suomenkielen, kulttuurin ja yhteiskuntatietouden hallinta sekä riittävien tietojen ja taitojen hallinta osallisuuden onnistumiseksi opiskeluissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.

O
H
J
A
U
A
U
S
J
A
N
E
U
V
O
N
T
A

Kaaviokuva

TURVAPAIKAN HAKEMINEN

Ulkomaalainen saapuu Suomeen ja ilmoittaa hakevansa turvapaikkaa.

Turvapaikkahakemus jätetään joko maahan saavuttaessa rajalla tai mahdollisimman pian sen jälkeen poliisilaitoksella.

Turvapaikkaa ei voi hakea ottamalla yhteyttä ulkomailta.

Hakemuksen vastaanottava viranomainen (rajavartiolaitos tai poliisi) selvittää hakijan henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin.

Tunnistamista varten hakijalta otetaan sormenjäljet ja hänet valokuvataan.

Hakija majoitetaan käsittelyajaksi vastaanottokeskukseen, ellei hän hanki omaa asuntoa.

Maahanmuuttoviraston (Migri) Dublin-tulosalue tutkii, onko hakija hakenut turvapaikkaa toisesta Dublin II sopimusta soveltavasta valtiosta (EU-maat, Norja, Islanti ja Sveitsi), onko hänen perheenjäsenensä pakolaisena ko. maissa, onko hänellä ko. maiden myöntämää viisumia tai oleskelulupaa tai onko hän tullut Suomeen laittomasti jonkin ko. maan kautta.

Jos Dublin-sopimuksen ehdot eivät täyty, hakemus tutkitaan Migrissä.

Puhuttelussa selvitetään hakijan perusteet kansainvälisen suojelun tarpeelle. Samalla tutkitaan, voiko hakija saada oleskeluluvan maasta poistamisen estymisen tai yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella taikka sen perusteella, että hän on ihmiskaupan uhri. Jos hakija vetoaa muihin perusteisiin, hänen on jätettävä erillinen, maksullinen hakemus. Kaikki hakemukset käsitellään kuitenkin yhtä aikaa.

Jos jokin mainituista Dublin-sopimuksen ehtoista täyttyy, toinen valtio on vastuussa hakemuksen käsittelystä.

Tuolloin Migri voi tehdä päätöksen tutkimatta jättämisestä ja käännyttää hakijan vastuussa olevaan valtioon.

Myönteinen päätös:

Migri myöntää hakijalle joko turvapaikan tai oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella tai jollakin muulla oleskelulupaperusteella.

Poliisi ilmoittaa päätöksestä hakijalle.

Turvapaikan saanut saa pakolaisen matkustusasiakirjan ja oleskelulupakortin.

Oleskeluluvan toissijaisen suojelun tarpeen perusteella saavalla on oikeus saada muukalaispassi.

Hakija saa jäädä Suomeen.

Jos hänelle myönnettiin turvapaikka tai oleskelulupa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella, hän on oikeutettu kuntapaikkaan.

Kun selviää, mikä kunta ottaa hänet vastaan, hän voi muuttaa vastaanottokeskuksesta uuden kotikuntansa tarjoamaan vuokra-asuntoon.

Kielteinen päätös:

Migri ei myönnä hakijalle turvapaikkaa eikä oleskelulupaa ja tekee päätöksen hakijan käännättämisestä.

Poliisi ilmoittaa päätöksestä hakijalle.

Käännättämisen täytäntöönpanosta vastaa poliisi.

Hakija voi hakea päätökseen muutosta Helsingin hallinto-oikeudesta.

Edelleen muutosta voi hakea korkeimmasta hallinto-oikeudesta (KHO), jos KHO myöntää valitusluvan.

Myös myönteisestä päätöksestä voi valittaa – esimerkiksi oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella saanut voi valittaa turvapaikan epäämisestä.

Kaaviokuva

KIINTIÖPAKOLAISTEN VALINTA

Eduskunta päättää talousarvion yhteydessä seuraavan vuoden pakolaiskiintiön suuruuden. Vuodesta 2001 Suomen pakolaiskiintiö on ollut 750 henkilöä vuodessa.

YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun virasto UNHCR esittää Suomelle pakolaisiksi katsomiin henkilöitä.

Sisäministeriö (SM), ulkoasiainministeriö (UM) ja työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) valmistelevat esityksen pakolaiskiintiön alueellisesta kohdentamisesta UNHCR:n esityksen pohjalta.

Sisäministeri tekee lopullisen päätöksen kohdentamisesta.

Tiedot viime vuosien kohdentamisista löytyvät Maahanmuuttoviraston (Migri) internetsivulta www.migri.fi.

Migri ja muut kiintiövalintamatkalle osallistuvat viranomaiset (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) tai kunta sekä suojelupoliisi) tekevät mahdollisen esivalinnan Suomessa UNHCR:n asiakirjojen pohjalta.

Lopullinen valinta tehdään, kun valintadelegaatio on haastatellut ehdokkaat henkilökohtaisesti näiden oleskelumaissa.

Kiintiössä valitut saavat Suomessa pakolaisaseman ja Migri myöntää heille määräaikaiset, jatkuvat oleskeluluvat.

Ensimmäinen lupa on voimassa neljä vuotta, jonka jälkeen sille voi hakea jatkoa.

Kiintiöpakolainen pääsee muuttamaan Suomeen, kun selviää, mikä kunta myöntää hänelle kuntapaikan.

TEM koordinoi kuntasijoituksia valtakunnallisesti. ELY-keskukset huolehtivat käytännössä pakolaisten kuntiin ohjaamisesta.

Migri sijoittaa pakolaiset kuntiin ELY-keskusten ilmoittamien, käytettävissä olevien kuntapaikojen mukaan.

Poikkeuksena henkilökohtaisen haastattelun säännöstä ovat pakolaiset, jotka UNHCR on määritellyt hätätapauskategoriaan esim. erityisen suojelun tarpeen, poikkeuksellisen vahvojen humanitääristen syiden tai akuutin lääketieteellisen hoidon tarpeen takia.

Migri päättää heidän valinnastaan tausta-asiakirjojen perusteella.

Kiintiövalintamatka voidaan poikkeuksellisesti joskus korvata asiakirjojen perusteella tehtävällä valinnalla, ns. paperiotolla.

Lähteitä ja tietolinkkejä

Maahanmuuttoon liittyviä keskeisiä lakeja ja asetuksia

- Ulkomaalaislaki (301/2004)
- Kansalaisuuslaki (359/2003)
- Valtioneuvoston asetus kansalaisuudesta (799/2004)
- Laki ulkomaalaisrekisteristä (1270/1997)
- Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)
- Laki Maahanmuuttovirastosta (156/1995)
- Valtioneuvoston asetus Maahanmuuttovirastosta (193/2002)
- Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014)
- Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (1327/2014)
- Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta (1022/2014)
- Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä. (116/2002)

Valtioneuvoston periaatepäättös maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategiasta. http://www.intermin.fi/download/51686_Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_LOW-res_FINNISH.pdf?5d7d3b9fd601d188. Sisäministeriö.

Pakolaiset ja turvapaikanhakijat. https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/pakolaiset_ja_turvapaikanhakijat

Maahanmuuttovirasto. Tietoa maahanmuutosta. <http://www.migri.fi>

MAKE, Maahanmuuton mahdollisuudet ja käytännöt –hanke. <http://www.maahanmuutonmahdollisuudet.fi/>

Kotouttaminen.fi. Työ- ja elinkeinoministeriön palvelu. Sivusto on suunnattu kotouttamisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoille. <http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen>

Pakolaisten vastaanotto – tietopaketti kunnille <https://kotouttaminen.fi/pakolaisten-vastaanoton-kasikirja>

Infopankki, tietoa Suomesta eri kielillä <https://www.infopankki.fi/>

InfoLango, monikielinen neuvonta <https://www.info-lango.fi/fi>

Ekapeli, suomenkielen lukemisen harjoitteluun <http://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli>

Suomi taskussa, mobiilisovellus suomenkielen ja -tietouden oppimiseen <http://suomitaskussa.eu>

Suomi.fi. Maahan- ja maastamuutto. https://www.suomi.fi/suomifi/suomi/palvelut_aiheittain/maahan_ja_maastamuutto/index.html

Maahanmuuttajat kuntalaisina. Selvitys maahanmuuttajien elämäntilanteesta ja palveluista Itä-Suomessa 2010. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen julkaisuja 8/2010. http://www.tem.fi/files/33662/Maahanmuuttajat_kuntalaisina_selvitys.pdf

Jyväskylän sosiaalipalvelut, maahanmuuttajapalvelut. <http://www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/maahanmuuttajat/maahanmuuttajapalvelut>

Väestöliitto – monikulttuurisuus: <http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/>

Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet. Maahanmuuttajien koulutus. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/maahanmuuttajien_koulutus

Pakolaisneuvonta: <http://www.pakolaisneuvonta.fi/>

Suomen Pakolaisapu: <http://www.pakolaisapu.fi/>

Moving to Finland Cultural orientation training to Finland. Perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja arkielämästä, sekä suomen kielen perussanastoa. Sivusto on tarkoitettu erityisesti Suomeen tuleville kiintiöpakolaisille. Kielet suomi, englantia, ranska ja arabia?. <http://www.culturalorientationfinland.fi/fi>

Suomi toisena kielenä -opettajille linkki: <http://www.s2opettajat.fi/linkit/verkkomateriaalit/>

Luetaan yhdessä verkosto: <http://www.luetaanyhdessa.fi/>

Materiaalia kuvakommunikointiin: <http://papunet.net/materiaalia/materiaalia-kuvakommunikointiin>

Uusi koti -opas alkuohjaukseen: http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Kuvakommunikointi/haaks-luoto_koivisto_uusi_koti.pdf

Selkokielistä tietoa aiheittain: <http://papunet.net/selko/>

Selkoarki opas. http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylaw-wwstructure/49967_Selko-opas_net.pdf

MONIKKO –Monikulttuurisen kasvatustyön, kotoutumisen ja opetuksen kehittäminen –hanke. Paljon linkkejä!

http://wanda.uef.fi/tkk/liferay/projektit/monikko/MONIKKO_materiaalikarttoitus_2011.pdf

Oppaita maahanmuuttajille Kuopio-Pohjois-Savo <http://www.peda.net/veraja/kuopio/vasta/oppaat>

Oppaita maahanmuuttajille: <http://www.kuopio.fi/web/maahanmuuttajat/oppaita-maahanmuuttajille>

Maantapa Suomessa opas: <http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=17657&culture=fi-FI&contentlan=1>

Oppaita maahanmuuttajille ja maahanmuuttotyöhön. Etelä-Karjan sosiaali- ja terveystyö:

<http://www.eksote.fi/fi/perhejasosiaalipalvelut/momentti/oppaat%20ja%20muu%20materiaali/sivut/default.aspx>

JYTE; Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus, terveyden itsehoito-oppaat eri kielillä:

<http://www.jyvaskyla.fi/terveys/terveysasemat/omahoito>

Tervetuloa Suomeen -esite eri kielillä (sivu 7/9): http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/07_aineis-tot_kirjasto/wesitteet.pdf

Kotostartti: <http://moninet.rovala.fi/loader.aspx?id=e8e09d4e-ba74-4bb1-932f-c7af6e08a900>

RedNet, Punaisen Ristin sivut. Paljon materiaalia kotoutustyöhön: <https://rednet.punainenristi.fi/node/22309>

Vastaanotto tietyillä, kotouttamistyö kaikilla Selvitys kuntien kiintiöpakolaisten vastaanoton edellytyksistä, mahdollisuuksista ja haasteista. TEM 10/2014

THL Palveluohjaus. <https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/vaikuttavuus/aikuissosiaalityon-vaikuttavuuden-arviointi/aikuissosiaalityo/palveluohjaus> 10.6.2015

Hallikainen Minna "Kun olisi yksi paikka" Maahanmuuttajien kotoutumista edistävän toiminnan kehittämistä Etelä-Savossa vuosina 2008–2013 JULKAISUJA II TOIMITUS: Minna Hallikainen JULKAISIJA: **Pointti** – Maahanmuuttajat työvoimaksi Etelä-Savossa <http://pointti.eu/wp-content/uploads/2014/12/Kun-olisi-yksi-paikka.pdf>

Työllisyyskatsaus Huhtikuu 2015. Työ- ja elinkeinoministeriö. http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/Graph/Tkat/Pdf/Tkat_fi.pdf

Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/>

http://www.tem.fi/files/37153/kasikirja-kaantajalle_muunnos_pdf_27_6_2013.pdf

